

Res.

Imp. Ev.
séc. XVI

N.ºs

9, 10

VIII CENT. DA
RECONQUISTA
CRISTÃ DE EVORA

— . —

EXP. BIBL. E ICON.
B. P. E. — N.º 349

G. E. V. C. 3. D. n° 17

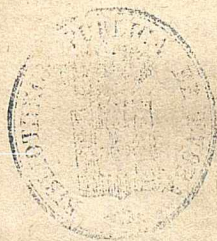
~~Coronarius 145-d-2:-~~

~~17~~

Reinhardt n° 155

L. ANDR:
RESENDII CAR
MEN ENDECASYLLA

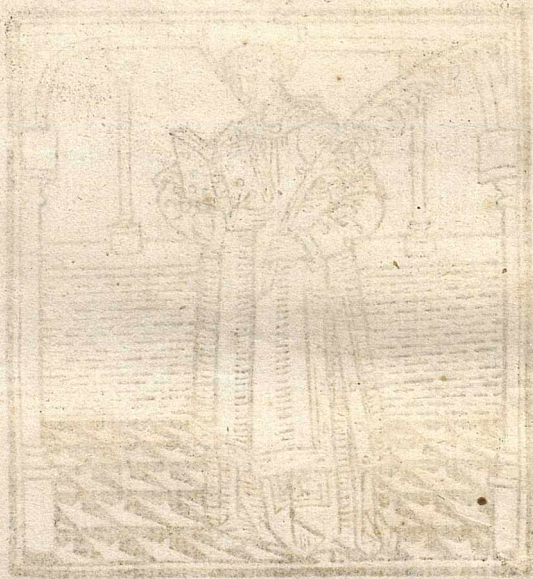
*bon, ad Sebastianum Regem
Serenissimum.*

Handwritten signatures and notes in cursive script, including 'P. Almagro'.

OLISIPONE.
Apud Franciscum Garcionem in officina Ioannis
Barrerae, Typographi Regij, Anno.
M. D. LXVII.

L. A. V. D. R.
RESENDI CAR
MEN ENTEGASTIA

OLISIPONE
Apud Franciscum Garcionem in officina loannis
Barrera Typographi Regii Anno
M. D. LXVII

2

SEBASTIANO EXCEL-
SO LVSITANIÆ REGI,

L. Andr. Resendius.

RESPONSIONEM ad episto-
lam quandam Bartholomei Kebedij
viri bene docti, qui inter aulae regiae
sacerdotes, sancto auo tuo aliquan-
diu inseruierat, edere quum consti-
tuissem, quod regnorum tuorum nonnihil interesse
putarem, quæ sit ab eo, & in controuersiam addu-
ctis rebus satisfacere, & iam cum typographo id agi-
tarem, institerunt cupidius apud me perquam multi,
vt eni deca syllabos maiestatis tuae ante menses aliquot
dicatos, simul ederem. Neq; enim popularis subdi-
torum tuorum amor, & publica in te pietas æquo
fert animo apud me vnum cælari carmina, quibus
pangendis, non tam meo vnus functus essem offi-
cio, quam instinctu numinis vidērer omnium gessis-
se personam, omniumq; vicem supplēse. Et sane
perpulerunt facile non inuitum. Accessit venerabi-
lis patris Francisci Forerij Prædicatorij instituti pro-
uincialis præfecti, cum voluntate auctoritas. A quo
quum editionis permissionem peterē, vt ea carmina
præmit-

premitterem, non parum aculeatos ipse quoq; in-
iecit stimulos. Faciat Deus, vt quemadmodum tui
te in oculis gestamus, sic vicissim tu Rempub. tuam
ira geras, vt quem nunc non modo quasi Regem
cui fideles esse tenemur, sed quasi filium carissimum
diligimus, posthac vt patriæ verum parentem
admiremur, atq; vt miraculo diuinitus
datum, nobis certo certius
persuadeamus.

SEBASTIANO HVIVS

NOMINIS PRIMO, LVSITANIÆ

Regi, Africo, Atlantico, Æthiopico, Arabi-
co, Persico, Indico, Traprobanico,

L. Andr. Refendius. S. D.

humillimè.

EGNI *delicium Sebastiane,*
Regum floscule, quotquot aut fuere,
Aut sunt, aut alijs erunt in annis,

Rex diuinitus impetrare votis,

Et crebris date lacrymis tuorum,

Ac luce orte bona, boniq; diui

Lucescente die auspicate vitam,

Rex & Lusitadum tuorum ocelle,

Et spes vnica, quuius expetita

Regni vertitur in salute cardo,

Quuiusq; ingenij indolem stupemus,

Et lati omine, gloriamur omnem

Persuasipatriæ beatitatem

Venturam duce te, statumq; rerum

Florentem, incolumemq; publicarum.

A 3

Si

Si quantum omnipotens tibi architectus
Almaq; arbiter vniuersitatis
Prona contulerit benignitate,
Expendas animo sagaciore,
Sane comperies in omne tempus
Te cælo, superisq; debitorem.
Nam quum nos patriam in tui parentis
Fato præpropero, nimisq; sæuo,
Elatam gemeremus, & calenti
Nondum de tumulo reuerteremur,
Post non iusta soluta iusta, quumq;
Rerum suspicio palam nouarum
Menteis iam prope perculisset istas,
Illas ambitiosius fouêret,
Optatum caput ortus extulisti,
Cui contradita mox fuêre, cunas
Inter, sceptraloco crepundiorum.
Hoc ceu munere numinis potestas
Lamentabile funus expiaret.
Adde his, quod tua partui propinquum
Dum gestaret onus puella mater,

Nequaquam est sita coniugem videre,
 Leti ad finitimas foreis cubanti
 Nullam iam medicina opem ferente.
 Ne siquid graue contigisset, ipsa
 Consternatio fœtui noceret.
 Fallebantq; diu anxiam ministrae
 Falsa in gaudia vultibus coactis.
 Personamq; hilari, ægrimonia hausta,
 Rex sumens auus, ad nurus itabat
 Spe firmandum animum atq; leniendum,
 Fomentis quibus ipse egebat, orbus
 Post tot depositas subinde proles.
 Quid reginam auiam loquar, medullis
 Telum vulnificum intimis tegentem,
 Aduersus violentiam doloris
 Composto potuisse & obstinato
 Vultu adsidere, scireq; expetenti
 Dilectusne valeret, adnuisse?
 Verum sensit enim sibi misella
 Dudum verba dari, picq; acerbi
 Celari interitus atrocitatem.

Et regum reuerentiæ obsequiundans,
Adscito quasi sensuum stupore,
In venas reuocauerat dolorem,
Cui, nec vel gemitu, exitus daretur.
Sic intus miseram exedente luctu,
Quum soluendi vteri adpetisset hora,
Obluctans duplici heinc & inde morbo,
Ac impar cruciatibus putata,
Conturbauit & aulam, & urbem, & omneis.
Ergo ad numina comprecanda versi,
Decreta ordine supplicatione,
A primis tenebris, profundum ad vsq;
Noctis concubium, igniumq; celi
Summo à culmine de meationem,
Delubra omnia, præstitésq; diuos
Præsumptis adeunt petúntq; votis.
Nox funalibus est propulsa crebris,
Crebris pontificum choris petentum
Pacem de superis benigniorem,
Respondantibus vsquequaq; turmis
Flentum supplicibus, resultat aether.

Aduers

Aduersusq; dei minacis iram
 Pugnatum precibus. Stetit flagellum,
 Expugnataq; numinis voluntas.
 Vix Ithonia currui iugaleis
 Adfrænabat equos, leuata partu
 Regina incolumi, puerperiq;
 Ergo dedoluit parumper. ipse
 Formosus simul, & simul verendus,
 Ac iam tum roseum exserente vultum
 Cum Pallantide conferendus ipsa
 Prodiisti. ex vterôq; prodeunti
 Clarus martyrio Sebastianus
 Ambas supposuit manus, meûsq;
 Certe hic, dixit, erit peculiaris,
 Et tot regibus ante qui fuerunt
 Primus nomine de meo vocatus.
 Firmavitq; fidem tribus sagittis,
 Quas ut nemo sinon sui reliquit.
 Quæ tunc gaudia? qui triumphus vrbis?
 Quot templis merito sacrati honores?
 Quot pacalibus hostijs litatum?

Quot Diui impositæ arulis coronæ?
Quæ suffimina? quot soluta vota?
Iam solatiolo voluptuoso
Hoc gaudebat auus, repens aducens
Turba funera filiorum ademptæ.
Nondum firma solo sola imprimebas,
Vixq; ad dimidiata verba blæsum
Os effingere, balbulus facete,
Cœptabas, & identidem ad papillas
Nutricisq; tener sinum redibas,
Pensum lanificæ ultimum sorores
Nentes regis aui, scidère acuto
Scalpro stamina, subrutâmq; pilam
Inniti cui sueueramus, isse
Tandem præcipitem, graui ruina
Nostra, vidimus, & facem nefastam
Sopitam insidijs nigræ fauillæ,
Immitis Libitina ventilauit.
At Mens prouida quæ gubernat orbem,
Vere Iupiter, haud adulter ille,
Sed qui nos alit, & iuuat, paterno

Plus

6
Plusquam more, per omnia, omnibusq;
Interfusus, & insitus creatis,
Qui cuncta ante videt, regitq; fatum,
Momentis genitalibus tributum,
Quum te ad magna vocet, nec id latenti
Nutu, sed quasi prædicante cælo,
Infantem, fragilem, insciūmq; rerum,
Te non deseruit, manūq; ductat
Miris edulitate pædagogi.

Nam quum protinus ordines coissent,
Ad dextræ oscula, gentis instituto,
Sacramentum animo ilicet lubente
Ad cæpere tuum, tibi vniuersi
Adfusi, ac genibus palam minores.
Ipse autem solio aureo locatus,
Auro conspicuus, quid esset actum
Nec scibas, neq; dum sinebat ætas.
Hæc si pressius æstimes, putēsq;
Ut sint maxima, non minora duces
Quæ posthac cupio auribus tenellis
Instillare tuis tuus poëta

Væ

Vae terræ, sapiens Hebræus inquit,
Rex quinius puer est. quod aut pusilla
Ætas consilio pari gerendis
Rebus deficitur, parúmque cautam
Harpyiæ unguibus inuolant in aulam,
Aut fax publica per licentiosa
Interregna sibi viam patere
Tunc existimat ad cupiditates,
Et quum seditionibus inuetur,
Cladem infert patriæ, & trahit ruinam.
Nobiscum melius supernus egit
Rector, quando auia, simulque magno
Tutela patruo data pusilli,
In leges populi tuas adacti,
Non solum sine contumeliosi
Motus suspitione continentur
In sancti officio fidelitatis,
Exoptantque diem videre lætum,
Quum te concilio celebriore
Et maioribus editum theatris,
Sacro carmine, cæremoniaque,

Undum

Undum Pontifices inaugurabunt,
 Ac gemmis radiantibus coronam
 Imponent capiti, tibi adprecanti
 Et vitam, & sapientiam auctiorem,
 Verum & tempore tam periculoso,
 Ex ardentibus heinc & inde sectis,
 Nil de religionibus nouarunt,
 Nec cultum veterem æstimant minoris.
 At flamma volitante per propinqua,
 Non adflarier, aut tumultuari,
 Munus grande tibi datum exputato.
 Et si respicias tuos ad annos,
 Natales abiêre tres decemq.,
 Quinta ex in trieteride inchoata.
 Verum tu tamen antegressus æuum,
 Incanam grauitate moribusq.
 Præfers, aut mage præteris, senectam.
 Ut felix liceat vocare regnum,
 Sub te principe quamlibet puello.
 Quæ cuncta attribui deo necesse est.
 Cui si gratus eris, piûmq; mentis

Præstes

Præstes obsequium, eius vsq; & vsq;
Culturam studio augeas perenni,
Ac diuos merito colas honore,
In primisq; tuum Sebastianum,
Si nullis aditum finas patère
Quos exotica disciplina fædet,
Imo à finibus arceas tuorum,
Inq; oras procul heinc malas relèges,
Si non imperio premas atroci,
Sed miti moderère principatu
Deuotas animas tuæ saluti,
Si sacro abstinence, manûs q; puras
Malis tollere, quam reas, ad ipsa
Pulvinaria quum precatum adibis,
Et si strenuus Africana bella
Iam nunc parturias, trucèsq; tandem
Frænaris Numidas superbienteis,
Quorum myriadas decem cecidit
Gens nuper tua. quum satis proteruo
Arcem præsidiumq; Mazagani
Objedère animo, & tremenda bella

Gese

Gesserunt, animosius ruentes:
 Virtute egregia tamen repulsæ
 Per certamina, tertiâq; parte
 Multatæ, obsidium fugaleuarunt.
 Horum si reprimas vagationes,
 Pulsosq; interius, super Nigritas,
 Indictio subigas graui tributo,
 Siqua quumq; plagæ patent hecæ,
 Quos nondum domuere bella reges
 Submittant tibi cernui tiaras.
 Hæc si præstiteris, ut auguramur,
 Tum te cælicolis parem beatis,
 Et magno proauo beatiorem,
 Heroas super inclytum vetustos,
 Quorum fama decus memor sacrauit.
 Quem nec de Semele in femur parentis
 Translatus, neq; Syrtici Tonantis
 Mentitus genesin, nec ille pulsor
 Monstrorum, Ioue quem satum vetustas,
 Structis insidijs toro pudico,
 Alcmena genitrice, fabulatur,

*Conlati equiparent, nec adsequantur.
Et quem quotidie nouis triumphis
Adfectum, ac spolijs, adoreâq,
Matura Deus aduocet senectâ,
Æuis posterioribus loquendum.*

9

L. ANDR. RESENDII
PRO SANCTIS CHRISTI MARTY-
ribus Vincentio Olisiponensi patrono, Vin-
centio, Sabina, & Christhetide, Ebo-
rensibus ciuibus, & ad quæ-
dam alia Responſio.

Ad Bartholomæum kebedium, sanctæ Toletanæ ecclesiæ
ſacerdotem, virum doctiſſimum

VAM NON PARVUM STV-
dijs meis debeam, ſi antea, neq; ſemel, ex-
pertus non eſſem, ex tuis modo ad me li-
teris kebedi eruditiffime, ſatis ſupérq; po-
tui animaduertere. Satis enim amplum
ex ijs fructum me capiffe confiteor, non
modo ex ipſa rerum notitia, propter quam ſectatus illa
ſum, qualis qualis mihi ea contigerit, verum etiam ex do-
ctorum grauiumq; virorum, quam mihi domi ac foris con-
ciliarunt, amicitia. Fuerint ſane alijs ſtudia ſua ad rem am-
plificandam lucroſiora, mihi vnum hoc emolumentum ad
hoc ætatis, fuit ſemper, eritq; propoſitum. Quuius percu-
pidum eſſe me, nequaquam pœnitet. Sed doleo, qualiſq;
ſubiraſcor, has ad me literas ex ante diem calendarum Iu-
nij anni ſuperioris Toleti datas, vſq; ad eĩdus haſce Ianua-
rias, iter paucorum dierum vix tandem confeſſiſſe, aut mihi
redditas non eſſe, præſertim quum eo tempore ego mini-
me latuerim, vt illis aliquot annis, quibus tu meum congres-

B ſum

Ad Bartholomæum kebedium

sum frustra, ut ais, expectisti. Perpetuum siquidem cum annum Olisipone egi, palam mediâq; in luce. Nempe cõ vocatus à meo principe, ad prouincialis concilij decreta scribenda, & quotidie itabam ad summum templum, ad episcopos. Quod nisi tam diu illæ obdormiissent, iam haberes ad ea quæ à me quæstisti responsionem. Et si satis tibi esset factum, adquiesceres, sin non esset, commodius ipse aliquid excogitares, ac commentareris. Resarciam tamen iacturam hanc, si iactura vocari mereatur, proluxissima responsione, ut mea verbositate ad fastidium vsq; satur, incipias minus nostra cursare. Sequarq; in respõdendo propositum à te quæditorum ordinem. Beati confessoris Gundisalui officium à me corapositum mire extollis. Gaudeo sane, & ita vere adfectum esse te, non solum gaudeo, sed exulto. Modulationem tamen cantus valde improbas. Quid ni improbes? quum tam deprauate typis excusa sit, ut ego eam nec agnoscam, nec saltem cantare me posse vlllo modo sperem, quæ eam composueram. Spero tamen te, ipsam typographi culpam à me præstandam, pro tua æquitate, non existimaturum. Ego vir doctissime, autographum meæ manus in comitijs sacerdotum Prædicatorij instituti Scallabi habitis, quum obtulissem, scriptura comprobata, cantus examen cõmissum est fratri Isidoro homini vestrati, musicæ compositionis bene perito, & quatuor alijs, qui chorgium in suis agerent coenobijs. Qui quum semel atq; iterum inoffense cantassent, retulerunt patribus, non modo se modulationem probare, sed illa etiam mirifice fuisse delectatos. Quumq; vno consensu dictum esset, placere recipi, in comitium vocato, publice actæ gratiæ, & ab omnibus omnia misis felicia exoptata. Addo amplius. Quotquot

quot inde Olisiponem redierunt, una cum provinciali
 praefecto, in naui officium ipsum cantillando, navigationis
 tardium iucunda cantus voluptate sese propulisse, gloriati
 apud me sunt. Data post id imprimendi provincia mona-
 cho viro Herde docto & probo, sed impressoriae artis inex-
 pecto, neq; scio quam canendi perito. Qui cum typogra-
 pho insigniter eius rei ignaro, adhuc modum rem gessit,
 ut nisi denuo ad autographi ipsius fidem modulatio recu-
 darur, posse cantari mihi sane videatur impossibile. Neq;
 hoc dico, quasi culpam vniuersam à me ablègem, & in ty-
 pographum reiectam velim. Neq; tu, si aliqui, praeter de-
 prauationem, absona compositio est, culpam à me trāsfe-
 ras. Siquid peccatum est, & minime ex arte factum, id ad
 me pertinere peccatum profiteor. Nam tamen non om-
 nino rudis eius artis tuerim, eatenus tamen in ea laboraue-
 ram, quatenus opus erat homini choro & altari destinato.
 Caterum litterarum studijs amplius delectatus, scriptoris
 non indiligentis nomen aliquod, & sermonis nitorem,
 quoquomodo porui, consecutus sum. Quam feliciter, vi-
 derint lectores. Musici exquisitioris decus non ambiui.
 Tantum, quum officia nonnulla huius nostrae Eborensis
 ecclesiae à mea officina prodierint, ex eadem, cantum ad-
 ieci duobus, alteri Reginae sanctae Elizabeth, alteri huic Di-
 ui Gundisalui, nimirum offensus cantu ab alijs in aliquot
 mea alia officia composito, per diuersa systemata euagan-
 te, nullaq; ἀρεσκων καὶ θέσεων ratione modo fastigato, mo-
 do depresso. Atqui ego dederam, ut putavi, operam, ne
 μελοποιία sensui ac literae non cōueniret. Et si ad Gregoria-
 nae compositionis me normam adigis, si quidem hic exo-
 dorum & antiphonarum cantus, quem omnes ecclesiae se-

Ad Bartholomæum Kebedium

quonrur, Gregorij est, possum ostendere me nihil sine exemplo fecisse. Vitæ tamen longiorum pneumatum perplexitatem, & super breuicis syllabas adcentu destitutas morosam multarum notarum inculcationem. Sed vereor ne tu me iam ineptum arbitrêre, qui hæc apud te, virum, vt nihil amplius addam, inter ecclesiæ Toletanæ symystas celebrem. Quare ad illa quæ tibi placere magis significasti, iam pergam.

Viscella fluuius, Lusitanæ Vizella dictus, in Auum maioris famæ fluuium, paulo infra Neruæ Traiani Caesaris memotiam, in ipsa Aui ripa perdurantem ingreditur. Intra quorum fluuiorum confluenteis, Vimarānenſis est ciuitas, sancti pontificis Damasi quondam patria, si per vestrosliceret. Tametsi nondum decennium est, quum prodijt Onuphrij Veronensis viri diligentissimi de pontificibus Romanis liber, omnibus vrbis templis, archiuis, bibliothecis, perquisitis, adcuratissime compositus. Is penitus Lusitanum ac Igaditanum eum facit. Sanctus, inquit, Damasus, Antonij filius, Egitanensis, Lusitanus Hispanus. Sed ego Eborensis ecclesiæ vetustum codicem sum sequutus, quum eius vitam breuiario inserui. A Vimarānenſi ergo ciuitate, interstitio sedecim milium passuum, hoc est leucarum ad nostram rationem quatuor, oppidum est Athanagilde Viscellæ impositum, Athanagilde Lusitanæ vocatum, è regione oppidi Sancti Verissimi, in altera fluuij ripa locati. Non procul ab Athanagildi, secundo flumine, Vimarānium versus, oppidum & templum Sancti Pelagij est, quuius Gundisaluus rector fuisse perhibetur, antequam Hierosolymam petijt. Fueritne Athanagilde id nomen à Gothorum rege sortitum, an aliam ob causam, adseuerare modo

modo non possum. Exstant vestigia quædam non contemnendæ antiquitatis, & ædes semidiruræ Palatia vulgo appellata, structura plane Gothica, non Romana.

Tamacæ fluij nomen, quod Lusitanum petis, Tâmagæ est. Oritur is annis nō procul à Monte Regio Callaciæ oppido, inde Aquas adluens Flauias, de quibus alibi, Amaranthum descendit, mediâmq; secat, vt duplex oppidum efficiat, duplici foro, dupliciq; iudicio, ponte nobili lapideo à Gundisaluo exstructo vtrinq; iunctum. Idq; est, quod in Hymno dicitur. Nec capit duplex Amaranthus amplas Sape cateruas. Quod quam vere dictam sit, liquere heinc potest, quod paucis antediebus quam hæc ad te scriberem, certior factus sum, ipsius dicato dñe, quarto eidus Ianuarij, supra quatuordecim milia sexus vtriusq; Amaranthum ad sancti viri sepulcrum conuenisse.

Quod interrogas de sanctæ Reginæ Elizabet officio, & an ante meum hoc aliud exstaret, quod tamen apud solas Claraleis Conimbrigenis parthenonis virgines, vbi ca Diua sepulta est, festo eius die ad quartum nonas Iulij celebraretur, quâ ve id auctoritate, sic adcipe. Felicis memoriæ Emanuel rex, ab Leone decimo Rom. Pontifice impetrarat, vt in Parthenone sepulturæ eius, & in ipsa vrbe & diocesi Conimbrigeni, sancta hæc Regina vti Diua coleretur, pingeretur, & inuocaretur, eiusq; annua memoria inibi celebraretur. Canebaturq; tunc officium illud quo me offensum in præfatione sum testatus. Ea; fuit causa, vt nouum ipse facerem. Crescente indies propter miraculorum frequentiam fidelium adfectu, & propagata per totam Lusitaniam sanctitatis eius fama, pijsissimus Ioannes hoc nomine tertius, erga quem gratitudinem animi tui &

Ad Bartholomæum Kebedium

probo, & magnè quidem facio, non satis pietati suæ esse putauit, tam angustis terminis cum cultum circumseribi. A Paulo igitur quarto summis precibus contendit, ut sicur ea Diua toti olim regno præfuerat, sic à toto modo beatam colit, celebrariq; permetteret, Adnuente pontifice, factum est, ut Diuæ memoria anniuersaria ubiq; iam celebrior habeatur.

Moues deinde cōtrouersiam, neq; sane exiguam, inter Lusitanos nostros, ac Gallos prouinciæ Aquitania, de reliquijs corporis Diui Vincentij leuitæ & martyris, inuentibus Lusitanis Olisipone in summo templo haberi, ubi religiosissime colitur, ut ipse testis oculatus es, Gallis contra, ad Castrense oppidum Aquitaniæ delatas quondam à monacho, qui Valentiam deueniens, Mauri quiusdam indicio inuentas furatus sit. Cum quibus etiam Valentinofacere adseueras, & irridere solitos qui secus sentiât. Quemadmodum & Petrus Antonius Beuter iocatur in nostros, quasi Vincenrij corpus dicant natatu deuenisse ad promontorium Sacrum, quod ab illo postea Sancti Vincentij nomen sortitum sit. Facetum hominem. Sed si facetos & ipsi nos faciamus, nō deest ingenium ad facetias aduersus sanctionem Beuterum comminiscendas. Verum potius citra vel iocos, vel iracundiam, sedaro quietoq; animo, dispiciamus vtri veriore ac probabiliore se tucantur historia. Venit quidam monachus Valentiam, quadam motus reuelatione, regnante apud Gallos Carulo Caluo. Qui nimirum regnum auspiciatus est, circa annum Seruatoris ocl̄i ingentesimum quadragesimum primum. Is monachus mysterio quodam, industriâq; Saraceni quiuspiam, sanctum corpus inuenit, & furatus est. Iam ergo Valentia in potestate erat

erat Saracenorum, & sancti martyris corpus desertum ac
 sine custodia. Pergamus. Quumq; clam illud abstulisset,
 deueniens Caesar augustam, præda illa nobili spoliatus est.
 A quibus? A Saracenis, an à Christianis? A Christianis ar-
 bitror, Namq; custoditus ibi est. Vnde post annos plerosq;
 quibusdam ambagibus deportatum tandem est in Gallias
 ad Castrèse oppidum, sub pontifice, vt Platina dicit, Ioan-
 ne Anglico, quem ipse octauum facit, hoc est, anno Chri-
 stianæ salutis octingentesimo quinquagesimo quarto, aut
 quinto, vt Beuter autem adfirmat, anno à Christi natali
 octingentesimo sexagesimo tertio. Quo tempore, non Ioan-
 nes sed Nicolaus erat pōtifex. Vtroquumq; modo sit, non
 paucos annos Caesar augustæ retentum corpus fuisse adstru-
 unt, indeq; postea deportatum. Quod si Christiani aufer-
 ri sibi fuerunt, immane quam male meriti fuerint, parum-
 que pij qui diuum indigenam, suumq; ciuem, & qui, vt sa-
 cer ait Prudentius, peregre necandus, Martyr his terris te-
 nuinotarat Saguais rore specimen futuri Morte propin-
 qua, oblatum sibi tam opportune, quasiq; iure postliminiij
 redditum, sic abire permiserint. Nisi se etiam furto alte-
 rius monachi circumuētos esse querantur. Eostamen ante
 quam Lusitanos audierimus, nequaquam arguamus. Non
 proferemus monachis furti, sed regni publicos annales,
 & Alphonsi Henrici primi Lusitanorum regis historiam,
 non modo hanc quæ Lusitana lingua circumfertur, à Du-
 arte Galuano viro nobili & eruditionis varie, non tam
 compositam quam in epitomen redactam, sed antiquam,
 ab ipsius regis temporibus Latine, vt illa ferebant tempo-
 ra, scriptam, quæ à Sanctæ Crucis Conimbrigenfis, vbi
 idem rex sepultus est, canonicis reuerenter adseruatur.

Ad Bartholomæum kebedium

In his ergo legimus Alphonsum Henricum in Orichienti agro memorabili prælio Ismarium aliôsq; quatuor Saracenorum reges fudisse, & exutos castris, multis milibus interceptis fugasse. Cui Conímbrigam reuerso, obcurrisset sanctum Theotonium gratulabundum. Qui quum inter captiuos vidisset aliquam multos, qui se Christianos esse dicerent, Muzarabas vocatos, hoc est, vt interpretantur, mixtos Arabas, petiisse à rege, vt libertate donarentur. Quos ad se vocatos, quum interrogasset rex, qui nam, aut vnde gentium essent, respondisse, origine quidem se Valentinos incolas vëro promontorij fuisse illius, quod in Algarbij finibus mari prominet. Eorum maiores Valentia simul cum corpore sacratissimi martyris Vincentij aufugisse, metu aduentantis Abderamenis, illôq; in promontorio confedisse, domosq; ibi pauperes inædificasse, iuxta sacellum, vbi sancti martyris corpus custodirent. Illicq; eos mansisse, donec Maurus quidam potens vënationis causa eo deveniens, eorum parenteis occidisset, se pueros captiuos fuisse abductos. Signum rei certa illud se posse dicere, si domunculae permanerent, aut corui saltem, qui sacellum illud familiariter frequentarent, à tempore quo martyr beatissimus illuc adplicuisset, vnde factum esset vt Mauri promontorium illud Coruorum mōtem adpellarent, id etiam dum pristino more facerent. Regem his auditis, incensum cupiditate, inijsse consilium, probasseq; fieri aliquot dierum inducias. Eôq; quum iussisset frustra, loci facie situ iam deformata, infecta re tunc quidem reuertisse. Verum debellatis postea paulatim Saracenis, captâq; Olisipone, exarsisse desiderio inueniendi martyris, eâq; gratia construxisse canonicorum cœnobium. Dîuôq; Vincentio nuncupasse.

Anno

tandem à capta Olisipone vigesimo sexto, Allibo Iacob
 Hispalensi regi inducias in quinquennium postulanti, sola
 huus rei gratia concessisse, ac misisse ad promontorium
 Saraceniam vacuum viros armatos in naui, vnâq; ex Mu
 zarabibus illis seniores, qui locorum melius recordaren
 tur. Ibi suppliciter adorato numine: domuncularum ac sa
 celli, coruorum indicio, tandem reperisse vestigia, multisq;
 fossionibus aperta terra, & ruderibus expurgatis, inuenisse
 ligneum sacri corporis conditorium, subtus dirutam sacel
 li aram. Quumq; inter colligendum semiputre condito
 rium, ex ijs qui aderant vnus clam paruum os abscondis
 set, lymphatum ac cæcum corruisse, donec quod in sinu
 absconderat, deprompisset. Inde corpus impositum naui
 quum esset, coruos duos, alterum in prora, alterum in pup
 pi consedis, tanquam familiareis Diui alumnos, neq; in
 de reuolasse, verum comitatos in naui sanctas patroni re
 liquias. Tandem adplicuisse Olisiponi, iuxta fanum Diua
 rum Iustæ & Rufinæ, quo loci porta vrbis etiam nunc est,
 Sancti Vincent j adpellata. Eo enim vsq; mare tunc erat,
 quod paulatim postea propulsum, ampliandæ vrbis locum
 reliquit. Tunc noctis silentio, vitandi tumultus causa, de
 portatum corpus ad fanum Iustæ. Orto tamen die quum
 increbuisse fama, concurrisse armatam multitudinem, di
 uersis studijs, parumq; abfuisse, quin ventum esset ad arma.
 Adcurrisse tunc Consaluum Viegam militia regis præfe
 ctum, & seditionem composuisse, expectandamq; regis
 eo tempore absentis voluntatem persuasisse. Roberum
 deniq; summi templi decanum, suo & Capituli nomine, se
 creto conuenisse Munionem Diuæ Iustæ rectorem, impe
 trasseq; vt corpus ad summum réplum deferri permitteret.

Ad Bartholomæum Kebedium

Regē quod factū esset, non improbasse, licet in aīo haberet
in Canonicorū cœnobio Sctō martyri à se nūcupato, illud
conlocare. Nec quieuisse illum, sed misisse denū ad pro-
montorium, quī nūquid adhuc superesset solertius scru-
tarentur Inuentam adhuc caluaria partem, & conditorij
fragmenta aliquot. Regem ob gestā rei memoriam Olisi-
poni vrbi insignia dedisse, nauem iuxta malum Diuī mar-
tyris imaginem gestantem, ac duos coruos, alterum in pro-
ra alterum in puppi cōsidenteis. Et in locō vbi sanctum cor-
pus diu latuerat, curasse tēplum nobīle adificari, & nomen
promontorio immutasse, atq; vt Sancti Vincentij post id
vocaretur effecisse. Hac summa est historia Lusitanorum,
quam te arbitror, quū apud nos esses, didicisse, insignia
passim vidisse, picturam gestā rei vetustissimam, vestibus,
calceis, capillitio, prae se aratem illam pristinam ferētibus,
adhuc recordari. Confer nunc vtrorūmq; rationes, & num
credendum magis putes monachi furto, an regni annali-
bus, Castrense oppido, an Olisiponensi vrbi, totiq; Lusi-
taniae regno, & indito ex eo tempore promontorio nomi-
ni. Quod si parum adhuc egimus, suppetias petamus à no-
strae religionis hostibus, & veritas vndequūq; eruatur.

Rases Maurus, Dalharab Marrochiorum Miramolini,
ac Cordubæ regis historicus, Hispaniæ vetustates scribere
est aditus, vt regum Saracenorum, qui in Hispania re-
gnarunt, annales, qui etiam nunc exstant, cōcinnaret. Li-
brī titulus est. Incipit liber Rase, historici Dalharab Marro-
chiorum Miramolini Cordubæq; regis, quem ipsius iussu
composuit. Versus est in linguam Lusitanam ex Arabica,
per me magistrum Machometum Saracenū nobilem ar-
chitectum. Et scribebat mecum Agidius Petri, clericus,
Domini

Domni Petri Ioannidæ Portellensis, patris Domni Ioannis Auolini. Is igitur Rases, de montibus, fluminibus, & urbibus Hispaniæ, de præcis Hispanorum regibus ante Romanos, de Romanis ac Gothis, nonnulla commode, permulta inepte, quo pacto ethnici, scriptores atq; poëtæ, de rebus sacris diuinæ scripturæ, quasi per somnium, loquuti sunt, omnia fabulis inuoluentes. Vt tamen ad Saracenorum regum compertiora sibi tempora deuenit, non contemnendus scriptor iudicandus est. Ergo de Abderamene huius nominis quarto, Saracenorum regum vnde vigesimo, hæc ad verbum.

Æra Arabum centesima trigesima octaua, Abderamen Moabiæ filius, in Hispaniam venit. Et debellato interfecitq; Ioseph, regnum Hispaniæ inuasit. Dixit Abdemelich filius Abib, se interrogasse nutritium Abderamenis, & de illo veritatem exquisisse, quo patre, quò ve ortus esset genere. Nutritium respondisse. Patrem Abderamenis fuisse Moabian virum rusticum agricolam. Ad quem quum casu Miramolinus diuertisset, hospitio hilariter acceptum, motumque hospitis humanitate, eum secum duxisse. Moabian tam industriis ac sapienter se gessisse, vt breui inter Miramolini familiareis & amicos primus fuerit. Deinde interictis nonnullis, quæ ad rem non faciunt, sequitur. Hic Abderamen vrbeis omneis & oppida quæ Saraceni habebant in Hispania, in suam potestatem redegit. Bellum quoq; intulit Christianis. Ac Hispali profectus, expugnauit Bexam, Eboram, Sanctirenem, Olistiponem, totumq; Algarbium. Adfixitque mirum in modum Hispaniæ Christianos. Nec fuit ciuitas, aut oppidum munitum, quod se tueri aduersus potentiam eius posset.

Ad Bartholomæum kebedium

Sed habitatores desertis ciuitatibus confugiebant ad Asturiæ Monteis. Hic omneis Hispaniæ ecclesias, quas adhuc integras inuenit, destruxit. Erant autem multæ & egregie fabricatæ, tam à Græcorum, quam à Romanorum temporibus. Hic omnia corpora illorum in quos Christiani credunt, quosq; venerantur, sanctosq; adpellant, rapta de ecclesijs comburi faciebat. Quo viso, Christiani, ut quique poterant, cum talibus his rebus fugiebant ad mōteis, & tuta atq; inaccessa loca. Itaq; pleraq; omnia quæ in Hispania erant, secundum Christianorum fidem religiose culta, ad Asturiæ montana sunt deportata. Quum autem adpropinquasset Valentia, Christiani qui ibi habitabant, habebant ibi corpus quuiusdam hominis mortui, cui nomen erat Vincentius. Et ipsi adorabant illum, quasi Deum. Et qui corpus in potestate habebant, persuadebant vulgo, quod ille homo cecos faciebat videre, mutos loqui, & claudos recte ambulare. Ac sic dementabant stultam gētem. Quum autem cognouerunt de Abderamenis aduentu, timuerunt ne hæc fallacia detegeretur, & fugerunt, corpus illius hominis secum portantes. Et dixit Allibohaces eques ille bonus Fæcensis, se quum die quadam cum suo comitatu vacationis causa venisset ad oram maris in Algarbio, in fine montis qui mare illud ingreditur, inuenisse ibi corpus illius hominis, cum ijs qui cum illo fugerant à Valentia, qui ibi domunculas fecerant, in quibus habitabant. Et homines quidem occidisse, pueros autem duxisse captiuos, corpus vero hominis illius ibi reliquisse. Hæc Rases.

Vidēs ne vir eruditissime, quanta veritate nitantur Lusitani, & quam non fictam, aut hesternam sui patroni historiam proponāt. Omitto Saraceni blasphemias, quas propter
detc-

delectam veritatem æquiori animo tolerabimus. Sed quod ait, Christianos maxime sub Abderamene adstrictos, delecta templa augustissima, multa sanctorum corpora scelera-
to igne combusta, multa à pijs in montana tutioraq; loca deportata, quod in laudem impuri Abderamenis impurus scriptor commemorat, non potuit quidquam ad cognoscē-
dastempestatis illius miseras adferre adcommodatius, ni-
hil verius narrare. Alioqui, disquirendum nobis, quonam modo tot sanctorum Hispanorum reliquæ perierint, quò-
ve a suis sedibus demigrarint. Vt de cæteris perquam mul-
tis sileam, nostræ Eboræ apostolus ac martyr Macius Chri-
sti discipulus, quo pacto ad Nouū Pagum, iuxta Methyn-
nam ad Riuum Siccum deuenerit, Quo Eulalia & Iulia
Emeritenses ad Eunos in Gallias Leandro illo celebri Hi-
spalensi episcopo, quid factum sit? Imo etiam vestra Leuca-
dia, qua ratione Tagi flumen Rheno commutarit? Suum
hoc, suòq; nomine vocatum, totaq; Hispania celeberrimū
templum deseruerit, vt Colonia Agrippinæ peregrinare-
tur, tantumq; hospes habeatur? Vester etiam Ildephon-
sus ille, sanctæ Dei matris amasius, & perpetuæ virginita-
tis eius propugnator, quorū sede in qua celesti dono mune-
ratus est derelicta quum ad Asturas Ouetensis portaretur
maluerit Zamoram incolere? Vnus Rases Maurus breui-
ter rationem reddidit. Abderamen, inquit, corpora Scto-
rum quæ Christiani venerabantur, comburebat. Quo ali-
metu permoti, cum talibus his rebus fugiebant ad Astu-
riam, & tutiora loco. Perge Rase, Quid Vincentio Valen-
tiæ culto addidit? Fugerunt, inquit, cum eo, ad mōtem qui
in fine Algarbij mare illud ingreditur. Et dixit Alliboha-
ces. Quid dixit? Iam superius explicauimus. At Castrenses dicunt

Ad Bartholomæum Kebedium

venisse monachum Valentiam. Nescio. Sed si venit sub Carulo Caluo iam olim ablatus inde erat Vincentius. Et si Saracenis se commisit industria monachus, certe monacho Punica fide inludit Saracenus, cui pro Vincentij corpore, vtinam non aliquoties Saraceni corpus colendum dederit, quo plane Saracenum ageret. Verum miraculis res comprobata est. Et hoc nescio. Si tamen miracula vlla ibi contigerunt, Dei hoc clementiæ adscribendum, hominum fidem respicientis. Nec similia desunt exempla.

Animi causa, narrabo tibi Eborensium meorum fabellam non inlepidam. O & auo ab vrbe lapide, Salaciensi via, lapidibus enim viarum trium Emeritensis, Pacensis, ac Salaciensis, milia passuum distinguuntur, sanum est Virgini Christi matri sacrum, inter diruta à Romanis vsq; temporibus ædificia. Locum Turegiam vocant. Manent adhuc aquæductus vestigia, & aquarum diuersa conceptacula. Vnum ceteris capacius, Agonem, seu martyrum Caueam adpellant. Aiunt illic obcisos sine certo nomine martyres non paucos, vna cum episcopo. Duas episcopo fuisse sorores virgines, alteram Columbam, quæ ibi iuxta interfecta sit, vbi etiam nunc sacellum exstat illius nomine. Alteram metu fugisse insequutumq; episcopum, puellam de perfidia increpasse. Illam respondisse, non mortis se metu, sed ne barbaris ludibrio haberetur aufugisse. Orare tamen fratrem, vt virginali imbecillitati id condonaret, ipseq; sororem sua manu martyrem faceret, quando fugæ nulla spes esset reliqua. Episcopum sororicidium auersatum, verum satellitibus venientibus innuisse, qui puellæ caput amputarint. Vbi corruit, promanasse fontem aquæ dulcissimæ, qui nunc vulgo Fons Sanctus nominatur, lippientibus salutaris

Iutaris Puellam tamen in fugæ poenam, mīssisse innomina-
tam. Hoc peraeto, episcopum rediisse ad Agonem, & mar-
tyrium consummasse. Sepulcrum eius lapideum, si tamen
eius est, visitur in ipso Dei matris fano, vacuum atq; aper-
tum. Supra quod mensa exstat lapidea inscripta, columellis
suffulta quatuor, ita ut pateat sepulcrum à dextro in fini-
strum cornu ingredi, & transire volentibus. Mensa tamen
minor est, quam ut monumenti operculum existimari de-
beat. Arbitrorq; inuentam inter ruinas, in aræ usum ad-
commodatam. Solebant illac meare, quibus lumbi dolerēt,
martyris episcopi auxilio implorato, & absq; dubio iuua-
bantur. Super aram etiam eandem, celebrabantur myste-
ria in martyris episcopi honorē. Exstat & pictura, & Via-
rij nomen episcopo adscriptum. Vnde id, mox aperiam.
Hæc vetus fama. Quæ si historia est, ea nimirum obsole-
uit, omnia confundente & obliterante barbaria. Mīhi, quū
Diuorum historias ad Eborensis ecclesiæ breuiarium con-
cinnarem, contigit illuc ire, indagandæ antiquitatis causa.
Fani eius paræcus reuerendus admodum sacerdos, ac loquu-
tuleius non inueniste ad vocem gestum adcommodans,
ut qui Romæ plusculos fuisset annos, quum me per huma-
ne excepisset, & cognita itineris causa, martyrum siue hi-
storiam hanc, siue fabulam denarrasset, oro te, inquam, vir
egregie, exstātne scriptura quæpiam quæ id attestetur?

Eccam, inquit ille, & quidem luculētam. Duxitq; me
ad aram. Et ablatīs mappis quibus tegebatur,
inscriptionem ostendit istius

modi.

D

M

S

Q : IVL. MAXIMO. C. V.
Q VAESTORI. PROV. SICI
LIAE. TRIB. PLEB. LEG.
PROV. NARBONENS:
GALLIAE. PRAET. DESIG.
ANN. XLVIII.

CALPURNIA. SABINA.
MARITO OPTIMO

Q .IVL. CLARO, C. V. III. VI
RO VIARVM CVRANDA
RVM. ANN. XXI.

Q : IVL. NEPOTIANO. C. I.
III. VIRO. VIARVM CVRAN
DARVM. ANN. XX.

CALP. SABINA. FILIIS.

Protenso itaq; digito ad verba illa, V I A R V M C V R A N D A R V M, ecce ait, nomen proprium Viarij, Illud autem C V R A N D A R V M, perinde est, quasi diceret Curam Curarum. Cura vero Curarum, episcopus est. Cætera, inquit, nomina, opinor aliorum martyrum esse peculiaria. Continui erumpentem risum, atq; vt vere dicam, stomachum pudore motum cohibui, ne hospiti viderer parum ciuile. Rem tamen ad Alphonsum S. R. E. Cardinalem principem meum, tunc Eborensem pontificem, detuli, & interpretis bellissimi narrationem, ac vnde Viarij nomen effectum esset, exposui. Is imperauit obcludi sepulcrum, ne peruium esset. Mihi vero qui auctor fuerim, non semel vulgus non tam adfectos lumbos, quam lumbifragium est imprecatum. Quod si Diui aut Diuæ quiuspiam sepulcrum illud est, mihi vtrumlibet propitium esse velim, qui non fecerim vt sanctitati detraherem, sed vt fabulam à sacro dimouerem, & vt ne homines ethnici Viarū curatores pro martyribus colerentur. Iuuabantur tamen, vt prius dixi, Viario supplicantes.

Dionysij episcopi & martyris sui corpus Parisienses ostendunt. Ostendunt id etiam monachi Benedictini, cœnobij Sancti Hemerami, extra muros Ratobonne, ad Danubiū, in Germania, & quo pacto Imperator Rodolphus, si satis memini, integrum corpus ad eos transtulerit, vetustissima pictura, & scriptis non male ad rem facientibus comprobant. Alteros tamen mentiri necesse est. Vtrobique autem miracula & olim, & nunc, facta prædicantur. Quid, quod etiam Iacobi apostoli nostri caput Tolosæ ostenditur, iactantibus Gallis à Carulo Magno eò ex Callaciā deportatum, votūq; susceptæ peregrinationis, Compostellæ ne-

D quaquā

Ad Bartholomæum Kebedium

quaquam solui, nisi Tolosę finiatur? Poteram huiuscemodi rebus lōgos implere commentarios Cæteroqui, non ignoramus quam Gallica natio ad similia commiscenda proba sit artifex. Lusitanis subrudī, vt perhibemur, genti, neq; tanta inest solertia, neque tam vanalis reliquiarum sanctarum cultus populo exhibetur. Adfatim tamen suppetūt rationes, quibus Castrensiū istam, siue confictam non ita pridem, siue temere ab illis creditam monachilis furti hīstoriam, expugnemus atq; refellamus.

Atqui, Valentini Castrensiū subscribunt. Sī monachus industria & iudicio Mauri clam corpus abstulit, Valentinis inscijs, quantum momenti habere debet istiusmodi subscriptio? An non similis illi erit testimonio, quod à militibus Iudæi coemerunt, Venerunt nocte discipuli eius, & furati sunt eum, nobis dormientibus? Exspectemus quid respondeant Valētini. Rescuiumus hoc postea. Quam mox postea? Nuper utiq;. Nam qui hoc adfirmet, ante octoginta, aut summum, centum annos, nemo est. Lusitanorum vero adsertio rēs; gesta, superat quadringentos.

Rases autem quum librum suum scripserit Dalharab Miramolīno, qui regnare coepit anno Arabum, CCC LXVI, hoc est, anno Christi, DCCGCXC, nimirum æquat annos quingentos septuaginta. Valētini autem dissipatam à Castrensiū famam sequuti sunt, nostris nondum scripturientibus, sed contentis suum sibi domi habere. Optimam vero Castrenses Valentinis commentū sui fautoribus gratiā retulerunt, dum publice in tēplis canūt.

Hoc thesauro spoliātur

Valentini, dum fœdantur

Idolorum, scelere

Quod

Quod quam verum sit, ipsis expendendum relinquo. Mi-
seros & que fuisse, ac Hispanos reliquos arbitrabar, Idolola-
trix deditos non putabam.

Ceterum, turbat te Platinae auctoritas. Ne turbet. Nam,
quum eius hæc verba sint, Sunt qui dicant huius temporis
beati Vincentij corpus è Valentia Citerioris Hispaniæ
ciuitate, à quodam monacho in pagum Albiensem Vlti-
rioris Gallie deportatum, quid heic inest, quo magnopere
commoueare? Sunt qui dicant. Qui sunt isti qui dicunt?
Castrenses, opinor. Atqui sunt qui non dicant, quique vero-
ra dicant. Platina igitur nihil adserit, tantum esse ait qui
dicant. Præsertim quum in Ioanne. IIII. contrarius ipse fi-
bi videatur. Vbi etiam prudenter expendisse velim, qui
quædret, Anastasij in Perside passi corpus, quod Veneri ex
Constantinopoli translatum possident, cum Vincentij cor-
pore coniungere. non addito vnde, aut quonam modo fa-
ctum id fuerit, vt iam neque heic, neque illic pondus vllum ha-
beat Platinae adnotatio. Tu vero, non pluri facies Diuum
Bonauenturam in beati Antonij Olisiponenſis historia,
quam omnia Romana præferunt breuiaria, ita adseretem?
In Hispania, ciuitate Vlyxbona, quæ ad occidentalem reg-
ni Portugalie plagam, in extremis terræ finibus sita est,
quædam prægradis ecclesia in honore gloriosæ virginis Dei
matris fabricata consistit, in qua pretiosum beati Vincentij
martyris corpus honorifice requiescit. Si scriptorum tem-
pora componas, hic multo antiquior est. Si personas, quâto
hic illo grauior, nihil attinet dicere.

Arbitrabar iam me labyrinthū hūc egressum, quū rele-
gēs epistolā tuā, denuo hæsi ad id, quod te in chronico Præ-
dicatorū reperisse cōmemoras, Marię Magdalene, & beati

Ad Bartholomæum kebedium

martyris Vincentij reliquias esse Massiliæ. At ego me iuuenem commoratum fuisse aîo Massiliæ, vltra biennium, & ibi apud Aquas Sextias hypodiaconatus & diaconatus ordinem suscepisse, neq; vnquam audiuisse Vincentij martyris ibi esse reliquias, aut Magdalenæ, si reliquias corpora intelligas. In Massiliensi, apud oppidum Sanctum Maximinum vocatum, Magdalenæ corpus scio adseruari, religione celeberrima. Nō parua Massiliæ Lazarum episcopum & martyrem. Præterea Victorem militem indignantq; martyrem, quuius festum solenni caremonia ibi agatur. Vincentium vero neminem, nisi natus postmodo ibi sit. Quod etiam Bracarensem ecclesiam Vincentij translationem ad quartum nonas Maij celebrare dicis, patronumq; suum eum adpellare, facilius ab hoc, quam à supposititijs illis Vincentijs me extricauero. Bracarensi archiepiscopo data particula sancti corporis à Rege est. Ea quo tempore in Bracarensi ecclesia est conlocata, solennem translationis diem fecit. Quæ res etiam historiæ nostræ suffragatur, quum duæ tales ecclesiæ vna conueniant, atq; ipsum quod est, manifestum faciant. Puto me satis respondisse pro Lusitanis, de Olisiponensi Vincentio.

Adgrediar nunc Eborensum meorum decus Vincentium, Sabinam, & Christhetida. Quorum ex vestris quidam, contra historiæ fidem, patriam, non tam ratione, quam libidine, conantur interuerrere, & à nobis alienare. Quæ temeritas, ioco potius, quam styli acumine, explodenda esset, nisi tu eruendæ veritatis causa, sicuti præ te fers, multo illis neruosiùs, argumenta quadam in nos congestisses, quibus obcurrere necesse mihi sit. Age, Braulio sanctus Casaraugustæ pontifex, vt aîs, horum trium martyrum

tyrum historiam posteritati mandauit, & Braulionis nomen liber Toletanae ecclesiae Smaragdinus adpellatus, ostentat. De auctore certi nihil habebam, nec ecclesiae nostrae Eborensis lectionarius, sane ante annos trecentos viginti scriptus, nomen auctoris praefert. Credo tamen libro isti Smaragdino, oppido non inuitus. Opuscula enim, & vitam *Emilianii* monachi scripsisse illum testatur Sanctus, *Ildephonsus*, in libello de illustribus viris, quam ego in hoc Eboensis ecclesiae lectionario reperi, tamen imperfectam, videlicet, vsq; ad principium capitis, quod incipit, Sed referam quod etiam latrones pertimescant. Ex qua tamen, & ex epistolis eius ad Sanctum *Isidorum*, quae in libris *etymologiarum* exstant, & in additamento quodam ad librum *Isidori* etiam de viris illustribus, non paulo castigatior ac limatior fuisse stylo deprehenditur. Vt quumq; tamen sit, quantumquumq; longo parumq; necessario usus fuerit exordio, seculo illi indulgeamus, & quid scripserit, non quo stylo scripserit, expendamus. *Datianum* ait, postea quam *Hispaniam* ingressus, *Felicem*, *Cucufatem*, *Eulaliam* *Barcinone*, & alios, grauissimis tormentis interfecisset, & *Casaraugustam* sanguine polluisset, *Compluti* *Iustum* & *Pastorem* ferali immanitate sustulisset, & *Toleti* *Leucadiam* virginem custodiri fecisset, *Elboram* profectum, conscendisse in aulam, officiumq; premonuisse, vt in dagine praemissa Christianos quosquumq; inuenissent, tribunali suo praesentarent. Statimq; repertum adolescentem nomine *Vincentium*, satellites praefidi stitisse. Quem diutius interrogatum, quum a Christi confessione amouere non posset, iussisse duci, vt *Ioui* sacrificaret, lapidemque ante aram simulacri emollitum vt cretam figurarem, pedis

Ad Bartholomæum Lebedium

vestigium expressisse, qui vsq; ad eam diem perseueraret. Ex quo prodigio, quum ortus esset tumultus, domum fuisse reductum, datis in triduum inducijs, custodia remissiore, neq; prohibitum conueniri. Eo triduo, Vincentium multarum lucrum fecisse animarum. Tandem germanarum fleribus deuictum, cum illis noctu fugam adripuisse, & alacri profectu, cornipedum euectatione, vtar enim ijsdem auctoris verbis, postea mihi ad respondendum necessarijs, Abulam contédisse. Fuga cognita, quiniusdā sacrilegi indicio, immisos qui fugiētes persequerētur. Qui eos Abulæ cōprehen-
sos tormentis adfectos varijs, in illo tādē fustibus super lapides cerebro, martyres efficerint. & quæ sequūtur reliqua.

Controuersum modo scriptores quidam vestri faciunt, apud te, quænam vrbs sit, quæ heic Elbora dicatur. Respondet tibi Romana Curia, ecquem episcopum hactenus, modo archiepiscopum norit Elborensē, ecquod breuiarium, ecquem rituale sacrificiorum librum ad sanctæ Elborēsis ecclesiæ vsum admiserit. Ecquam Sanctus Antoninus Florentinus pontifex, ecquam vester Rodericus Toletanus intelligant, ipsorum scripta ijs qui in mediâ luce caligabunt, palam testificētur. Neq; enim ignota est ecclesia, quuius reditus tam opimī sunt, vt annua sola pontificū quinquaginta ducatorū milium, nostratis monetæ sint, fabricæ annuus reditus octo milium, sacerdotiorum quī canonicatus vocantur, vnumquodq; mille ducentorum ducatorum, interdum mille ac trecentorum summam exæquet. Vt præter Toletanā vestram, haud scīā, an alia in Hispanijs ditior habeatur. Quod vt nō multū sane ad rē facit de qua agimus, ita non parū tamē ad notitiā. Quū itaq; Darianus Elboræ conscenderit in aulā, vt libellus ait, quam putemus Elborā,

nisi

nisi quæ Elbora & est, & vocatur? vbi incunabula scōrum
martyrū fuere, vbi fanū est, quæ domus illorū fuit, vbi adser
uatur lapis ille, q̄ pedis vestigiū expressit, vbi etiā dū manet
Cogominorū familia, quæ ad illos p̄tinere memoratur, ab
illa vetustate etiā inter Arabes aliquaten⁹ religioni habita.

At ex vestris obscuri quidam & ignobiles, vt Diuorum
originis possessione nos euertant, Talaueriam dicecescos
vestre oppiduni, Elboram fuisse olim vocatam fabulantur.
Adsertionis tamen suæ testem aut auctorem ex probatis &
veteris aliquem neq; laudant, neq; proferre vnquam pote
runt. Neq; ostēdent Talaueriam episcopum habuisse pe
culiarē, quum toties in cōcilijs plerisq; Toletanis, & in Ili
beritano, atq; in vetustissimo Emeritēsi quod apud me est,
Elborēsis episcopus & interfuerit, & subscripserit. Neq; sal
te inscriptionē antiquam aliquā producēt, ex qua colligi idē
possit, quū talibus ijs nostra hęc referta sit. Et si satis Talaue
riæ recordor, nam iuuenis eā vidi, nulla ibi sunt antiquitatis
indicia, sed oīa Maurorum tēpora præ se ferūt, quū nostræ
vr̄bis interior muros ambitus, porticus excellētibus colū
nis Corinthijs, Aquē ductus olim à Sertorio exstructus, à
Diuo Ioanne. III. nostra ætate restitutus, inscriptionēsq;
variz, & statuę, nostram proclamant antiquitatem. Ra
sesille à me superius citatus, quum de termino Toletano
loquitur, Talaueriam ait conditam super flumen Tagum,
in diuisione limitum inter Mauros & Christianos. Et mu
ros laudat ab altitudine & turrium frequentia. additq; Mi
ramolinum postea Machometi filium. sub æra Saraceno
rum. CCC XX V: ibi castrum iussisse adificari. Neque
hoc dico, vt Talaueriam minoris quam æquum est, faciam.
Scio insigne esse oppidum, nobilibus familijs decoratum.

Admodum

Ad Bartholomæum kebedium

Admodum esse vetustum non scio, nisi hoc ostendat vetustatis indagator aliquis, & quo nomine adpellandum sit, non ut ariolus, sed ut verus disceptator, ex tenebris oblivionis eruat. Nam Elboram fuisse, nemo unquam euicerit. Talabrigam Nebrissensi Antonio adferenti nequaquam credas, quum Talabriga ex Plinio, & Antonino Pio, ad flumen Vaccam, non procul ab Auariensi oppido situm sit, ut ex Resendij scrinijs candidè communicatis, non candidè usurpatis, Gaspar Barrerius noster satis ostendit. Sed prodierunt, ais, modo in Ptolemæum scholia quædam, cum locorum aliquot nominibus vel mutatis, vel declaratis, ubi legitur, Libora, Elbora olim, Talabriga hodie, vulgo Talaueria. Quid istis scholiastis credas, qui ex imperitorum relationibus, sine vlllo situs examine, in typographorum gratiam, quo vendibiliorem librum faciant, ita ludunt? Etiam eadem scholia Iuliam Myrtilin Vahenam interpretantur, & Lancobrigam Conimbrigam, & Scallabin, Iulium Præsidium Plinio cognominatam, Trogillium somniant, & pleraq; alia delirationi similia, atq; ubi Ptolemæus Oliosipon scripsit, addiderunt, vulgo Lisbona, Salacia Plinio, Vlyssæia Straboni, Vadiani hallucinatione decepto scholiasta. De quare in Vincentij mei scholijs, satis disserui. Prætereo Ghesneros, & Calepinos, aut in Calepinum additiones, Lucam Tydensensem, & nebulonem Marinæum, vniûsmodi notæ homines. Quid enim attinet istos inculcare, qui nullo veritatis fundamento nituntur? Imitabimur ne bellum illum scriptorem, qui pro gestis Sanctæ Marinæ virginis & martyris apud Aquicaldensis ad Limiam passæ, Sanctæ Margaritæ à primo principio, ad extremum usq; finem gesta nobis obtrusit, se Theotimum faciès

faciens, & Antiochiã ad quam Olibrius venerit, Tyden Callæciã ciuitatem somnians? Nihil audacius imperitiã. Instituti Diui Francisci monachus, homo vestras, qui se cognominabat Valentiolam, linguacissimus contionum actor, firmis lateribus, neq; parum multitudinĩ iucundus, cordatis ob nimiam adrogantiã & vanitatẽ non perinde gratus, quum aliquando Conimbrigæ de suggesto contionaretur, totus, inquit, ciues gaudio perfundor, quum urbem hanc antiquissimam, & campos hos intueor, vbi ciuiũ vestrorum auxilio, Pompeij filios Cæsar memorabilĩ prælio superauit. Hæc enim est Munda illa famigerata, de qua Lucanus cecinit.

Vltima funesta concurrant prælia Munda.

Nec defuerunt, quibus hac vaniloquentia persuaderet, Conimbrigam fuisse Mundam, præcipue non ablutente fluuij nomine, quod etiam pridem Rodericus Toletanus in ambiguo reliquerat. Valentiola dixit, & in sacracontione dixit. Satis hoc est. Venit Elboram Datianus. Quis hoc dixit? Braulio verustus & grauis auctor. Ita enim vocabatur, quæ nunc Talaueria. Quis hoc dicit? Non Braulio, sed Valentiola quispiam, & temerarius iste nescio quis. Satis id esse putemus? Nobis certe non est, qui Elboram incolimus.

Teneo te inquis Resendi, qui in Eborensi historia, Elboræ nomen repudiasti, Eboræ adseruisti. Ita certe. Ergo martyres tutemet alienos à vestra vrbe facis qui Eborenses fuerint, vestra autem vrbs Eboræ. Si efficax argumentatio isthæc tua est, erit & ista similis. Diuus Antonius Patavinus, ex Vlyxbonã Lusitaniæ vrbe fuisse passim scribitur. Ego urbem quam vulgo Lisbonam dicimus, Olisiponem dicendam, non Vlyxbonam, contendo. Ego igitur

E Diuũ

Ad Bartholomæum Kebedium

Diuum Antonium alienum ab Olisiponensi vrbe facio? & me autorem, quærenda in Lusitania Vlyxbona est, quæ Olisipo non sit? Nonne vides heic vir doctissime, non agi de loco, de quo satis constat, sed de vero & antiquo nomine seculi eruditioris? Alioqui, Sanctus Isidorus, Hispalensis non esset, quem in libris manu scriptis vbique Spalensem legimus, cumque ad Spalensem Citerioris Hispaniæ populos relegabimus. Rudior atas in nomine hoc principium mutilauit, Olisiponem vero, in Vlyxbonam inuertit, propter conditorem, iam inde ex Sancti Isidori temporibus, & retro, vt patet ex primo capite libri decimi quinti ethymologiarum. Nostræ vrbi, literæ vnus adcessio, ex Eborā Elboram fecit, etiam ex mille & amplius annis, vt ex concilijs à me supra memoratis liquebit, tametsi nuperrime, typographis quibusdam alterum illud ac vetustius nomen magis adriserit. Nomen igitur quo politiores vtantur rediuuium facio, non diuersas vrbeis constituo. Fecerunt idem Legionenses, vt ipse etiam fateris, vbi reliquæ horum martyrum modo esse dicuntur, id negante Abulensi populo, addito insuper, Quæ ciuitas est regni Lusitaniæ. Ioannes quoq; Maledonatus Burgenfis, Apud Eboram ciuitatem, inquit, Vincentius adolescens comprehensus est. Siue itaq; Elboram dicas recentiori vocabulo, siue Eboram prisco ac proprio, quo vsi sunt Pomponius Mela, Plinius, & Antoninus Pius, & habent insculpta à Romanis vsque saxa, vna eademq; ciuitas nostra est, fauente etiam nobis Muzarabum ecclesiastico ritu, qui in vestra vrbe ex illa vetustate superest. Quuius tu si magni auctoritatem pendis, facis quidem recte, & mecum sentis, atq; ego vicissim

tecum

tecum. Elbora igitur, Eborā nostra est, quam ecclesia iam ante Constantini Magni tempora, Elborā vocare maluerunt, ut peruulgatum nomen hoc aliubi querere, hominis nequaquam sanī merito esse videatur.

Pergis deinde argumētari, ab itinere Datiani. Et interrogas, quīnam itineris ordo sit, à Toletō proficiscētem prius Elboram hanc nostram deuenisse, quam Emeritam, quum rectum esset iter, à Toletō Talaueriam, oppidum iam tunc nobile, inde Emeritam? Tum, quēnam loquutionis ratio, profectusq; Elbora, Emeritensem adgreditur ciuitatem? quum potius dicendum esset, regressusq; Elbora. Videri igitur, non mala niti ratione, istos qui Talaueriam Elboram dicunt. Sic enim, rectum itineris seruari ordinem, neq; vim inferri loquutioni, sed sponte fluere, Profectusq; Elbora, Emeritensem adgreditur ciuitatem. Si aliud non haberem expeditius, responderem, itinerum me Datiani neq; mentorem, metatorem uē eius fuisse, neq; cogendum rationem reddere, quur prius Eboram, quam Emeritam uenisset, precipue quum non solius Lusitaniæ, sed Hispaniæ uniuersę p̄ses fuerit. Equidē nescius non sum, Hispaniam diuisam primum in prouincias duas, Citeriorem & Vteriorem. Per bellum postea Macedonicum, in vnā tantum redactam. Rursus, Q. Ælio, M. Iunio coss. cēsuissē patres, ut duę fierent, quod refert Līuius quintę decadis libro quinto. Treis inde factas, Tarraconensem, Lusitaniā, ac Beticā. Tarraconensi post id in treis diuisa, propter magnitudinē creuissē prouinciārum numerum, & factam quartā Callęciā, quintā Carthaginiesem. De Lusitania quoq; diuisa, paulo inferius. Omitto Balcareis insulas, & adnumeratā Hispanię Tingitaniā. Ex his quinq; prouincijs, Beticā, Lusitaniā,

Ad Bartholomæum kebedium

ac Callaciam consularis fuisse, Tarraconensem & Carthaginensem, præsidibus gubernari, ante omnino corruptam reipub. administrationem, & nouum Comitum inuentum, quorum alicubi in Iustiniani Codice fit mentio. Sed quum Præsidis nomen generale sit, vt Martianus Iurisconsultus adfirmat, ff. de officio præsidis, complectaturq; & proconsules, & Cæsaris legatos, & omneis qui quoquo modo prouincias regerent, nec vnā tantum, sed multas, vt eodem titulo testatur Vlpianus, h. scē verbis, Qui vniuersas prouincias regunt, ius gladij habent, & in metallum dandi, eis potestas permissa est, nos quum Datianum Hispaniarum præsidem vbiq; legimus, vel Augustorum legatum intelligamus, quemadmodum Papinianus interpretatur, vel præsidem vicaria ac plena gladij & in metallum dandi potestate. Talis certe fuit carnifex ille. Hispaniarum præsidem eum vocat martyrologij auctor, siue sit Hieronymus ad Chromatium, siue presbyter Bedas, vt alij habent libri. Sufficiat locus vnus, XI cal. Februarij, In Hispanijs, ciuitate Valentia, sub Datiano impiissimo Hispaniarum præside, &c. Hispaniæ igitur vniuersæ præfex, poterat a Toletō hac illac euagari per conuentus, antequam Emeritam deueniret, pro renata, vel arbitrio. Verum diuerticula non queramus. Donemusq; tibi, non tamen necessario, recta venturum fuisse illum Toletō Emeritam, ac Talaueria transiturum oppido nobili, quod tu tantum ab est vt ostendas, vt neq; si iam erat probare possis. Dixi superius recentius edificium videri. Fuerit tamen, & fuerit quantum velis nobile, Elborā certe non fuit. Neque Antoninus itinera duo ab Emerita Cæsaream Augustam quum proposuisset, alterum alia, alterum Toletō, nullius siue
Eborę

Eboræ, siue Elboræ, inter Emeritam ac Toletum meminit, non prætermittitur utique, si vlla exstaret, præsertim quuius esset habenda ratio, propter nobilitatem. Recta ergo Emeritam venisse concedo, & inde Elboram, Elboram tamen nostram hæc intelligo. Quur igitur prius Elboram venisse legitur, quam Emeritam? Braulio itinerarium Datiani scribendum non suscepit, sed sanctorum martyria & agones. Atq; ut quiq; præciserant, ita narrauit prius. Aliorum summam, non in tantis tantum modo locis, horum trium explicatius. Integer enim contextus est. Et si dicas dissipatam postea fuisse historiam in singulos quosq;, potero abs te querere, quur longissimum illud exordium, In diebus illis, dum post corporeum Saluatoris aduentum, in solis his reperatur, non utiq; necessarium, ac non item in Felice, non in Cucufate, quamquam hic sub Rufino legitur effectus martyr, non in Barcinonensi Eulalia, de qua nihil me hætenus potuisse inuenire, doleo neq; mediocriter, non in Cæsaraugustanis martyribus Vincentio, Encratide, & duo de viginti eius socijs, in quibus Braulio Cæsaraugustæ pontifex plus debuisset immorari, non in Complutensibus Iusto atq; Pastore? Leucadiam quoq; obiter commemorauit, sic inquit, vinculis recludens Toletu Leucadiam virginem, Elboram properans. &c. Quamquam in Leucadiæ confessione, sic enim codex noster habet titulum, idem exordium totidem verbis reperitur, addito dialogismo inter ipsam & Datianum De quo quid sentiam postea. Transiit vero Emeritam Braulio, quoniam carnificinam tunc ibi non exercuit lupus ille. In Eulalam sequitur, inquit. Ego pace tua id inficior. Siquidem Eulalam Datianus martyrem non fecit, sed Calpurnianus prouinciæ Lusita-

Ad Bartholomæum kebedium

nec præses, qui a Maximiano imperatore & persecutore fuerat directus, ad Christianorum persecutionē, ut gesta ipsa testantur. Probabileq; est, fuisse hoc post Datianum, Diocletiano orientale imperium gubernante, occidentale Maximiano. At Datianus à Diocletiano & Maximiano pariter missus legitur. Laurentius Padilla, Calpurnianum Datiani legatum facit. Quod equidem neq; adsero, neq; refello. Proconsules habere solitos secum legatos scribunt iurisconsulti, ff. de offic. proconsulis. Quod etiam ostendit Marianus Scotus, in notitia prouinciarum. Sed quum legati iurisdicção arctis admodum limitibus contineretur, ut neq; animaduertendi, neq; coercendi, vel atrociter verberandi ius haberet, sed ad proconsulem eum oporteret, si quid grauius oriretur, referre, non mihi Calpurnianus tantum legatus videtur potuisse muneris sui metas transilire, nisi extraordinariam à proconsule mandatam fingamus potestatem. Quod posse fieri negat Vlpianus. Gesta discrete aiunt, Calpurnianū præsidem fuisse Lusitanix à Maximiano missum, non autem à Datiano legatum. Quod etiam si maxime fuisset, illud mihi abunde est, Eulaliæ martyrium ad Datiani præsentiam non pertinere. Ea; propter, & si Emeritam antequam Eboram venisset, aduentus ad Emeritam non meminisse Braulionem. Reditus vero meminit, quia tunc Christianos ibi ad fluxit.

Neq; est quur offendaris loquutione, Profectusq; Elbora, quum, regressusq;, fuisset rectius. In scriptore non tam eruditæ dictionis, nimia exactio ista est. Et nescio an Braulionis sit coronis hæc, historiæ Vincentij ac sororum, eoque magis, quod in ea Datianus Eulaliam martyrio consecrassè dicitur, neq; plene, sed vix septem verbis, quod

est

est contra gestorum fidem. In nostro hoc Eborensis ecclesie libro, si non Smaragdino, saltem membranaceo, valdeque antiquo, ea certe coronis non est. Sed conclusa martyrum historia per basilicæ constructionem, additur, In qua, si qui puro corde, fideli deuotione, & fide prompta orauerint, statim petita vltro adueniunt, & omnis infirmitas amouetur, per eum qui sanctos suos coronauit, per bonam confessionem. Cui est honor & gloria, virtus & imperium, & potestas, in secula seculorum, Amen.

Appendicem vero illam in Leucadiæ confessione, quæ posteaquam in ergastulum illam detrusam dicit, statim verba hæc subdit. Properans itaq; Elboram, officium præmonet, vt indagine percurrente, Christianos quosquumque inuenissent, eius tribunali præsentarent, Statimque repperit adolescentem quendam nomine Vincentium, cuius meritum nomini comitabatur suo, comprehensum eius conspectibus sistunt. Quem cum Sabina & Christheta eius sororibus in Abulensem urbem persequens, digna Christo munera consecrauit. Profectusque ab Elbora, Emeritensem ingreditur ciuitatem, & illico tribunal sibi præparari præcepit. Multosque sanctorum crudeliter fustos, transmisit ad dominum, inter quos, sanctam Euliam multis verberibus adstrictam, igne adplicato, Domino consecrauit. Quumque in Toletanam urbem ad beatam Leucadiam percurrisset fama, genibus in oratione positis, in eodem quo reclusa tenebatur confessionis loco, completa oratione, suum domino commendauit spiritum, qui martyres & confessores suos coronauit in pace. Ipsi honor & gloria, virtus & imperium, in secula seculorum. Amen. Arbitrarer ego non à Braulio-

Ad Bartholomæum kebedium

ne, sed ab aliquo alio, qui de eadem fidelia duos voluit dealbare parietes, fuisse additam, ut Leucadiæ confessio concluderetur. Aut si ad Braulionem referri placeat, vel hoc de Eulalia interiectum ab alio est, vel Eulaliæ martyrimum Braulio ignorauit. Quam notam sancto & docto viro inuistam Medius Fidius nollem. Sed redeamus ad propositum, à quo pauxillum declinauimus.

Elboræ itaq; , siue eò recto venerit itinere, siue flexo, prius fuit, quam in Christianos Emeritæ gladium exferret. Sed instas. Quid opuserat Eboram, tamen si municipium, descendere? quum non venerit ut præfectus municipij quuiusquam esset, verum ut Emeritæ, quæ Lusitanix erat Metropolis, & iuridicus conuentus, resideret. Hoc vn de colligas non video. Darianus, ut ante dixi, Hispaniæ vniuersæ præses fuit. In Hispania autem, multi iuridici erant conuentus, quos regionatim circum ire, ex officio teneretur. Quamquam si vnius prouinciæ Lusitanix præses fuisset, non ideo Emeritæ residere, tanquam regem in regia, cum oporteret. Iuridici etiam conuentus erant & Scallabis, & Pax Iulia, quæ eodem iure utebatur, quo Emerita. In Lysitania, inquit Iuris consultus Paulus, Pacenses & Emeriteneses iuris Italici sunt. Quum tres itaq; distincti conuentus essent, quor præsidij prouinciæ Lusitanix sedem adsignes Emeritam? nedum præsidij Hispaniæ vtriusque? Quamquam autem Eboræ neq; colonia esset, neq; conuentus, sed tantum municipium Latij veteris, nobilitate tamen, & ædificijs, quorum alia etiam dum exstant integra, alia semidiruta, Pacem Iuliam vicinam, coloniæ & conuentus dignitate inclytam, superabat. Emeritam, si theatrum, naumachiam, pontem, & Tropæi arcum excipias,

pias, pœne æquabat. De quibus alio egi loco. Et quum all-
quando de agri finibus cum Pacensi colonia, contenderit,
vt statim ostendam, videri mirum non debet, si litis com-
ponendæ causa, eo venerit Datianus. Testatur hoc meta la-
pidea via Pacensi, in colle iuxta vetus semidirutûmq; op-
pidum Aureolam, quod ad archidiaconum tertiæ sedis ec-
clesiæ Eborensis pertinet, quæ ex eâ parte qua Pacem Iu-
liam spectat, credo coloniæ & conuentus habita di-
gnitatis ratione, huiusmodi inscri-
ptionem habet.

F

TERMINVS INTER
PACENS. ET EBORENS.
CORANTE C. DATIANO
V. P. PRÆSID. H. H.
M. M. O. FORVM
DEVOTISSIMO

HEINR. PACENSES

Versus Pa-
cem Iuliam

DD. NN.

AETERN. IMPP.
C. AVR. VALER
IO. IOVIO. DIO
CLETIANO. ET
M. AVR. VALERI
O. ERCVLEO
MAXIMIANO
PIIS. FEL. SEMPER AVGG

TERMINVS. INTER
PACENS. ET. EBORENS.
CVRANTE. P. DATIANO
V. P. PRAESIDE. HH.
N. M. Q. EORVM
DEVOTISSIMO

HEINC PACENSES

Ex altera vero parte Eboram versus, hæ tantum cernuntur in media meta litera. HEINC EBORENSES.

Præterea, quod de fuga argumētari, tanquam veros sit si milius à Talauria Abulam propinquam urbem fugisse, donarem forte, si duas admitterem Elboras. Sed quæ una tantum sit, exigua, ac potius nullam, vim habet argumentatio. Quasi vero necessario sequatur, ideo Talauriam Elboram esse, quia illi quam Eboræ vicinior sit Abula. Ut impeditiorem profectiōem eamingas, non cuincces, ut Elbora heinc Talauriam demigret. Quod autem ad impedimenta fugæ attinet, non erant tam delicatæ Vincentij sorores illæ, quam modo nostræ sunt mulierculæ, quæ prius quam amoliri cœptent, integer transit annus. Et alioqui, fugere norunt etiam delicatæ, inquisitoresque fallere. At carro vectas inquis. Id enim ex illis verbis intelligi vis, Cornipedum euectatione. Quonam pacto? Cornipedes, equi sunt, ut eos vocat Maro. Distio poëtis quam oratoribus aptior. Equo vehi ac vectari, bene Latine dicitur, vel dorso nudo sine stragulo, velephippio. Vbi heic carius lateat, nondum video. Non agre tamen id concederem. Nam nostra etiam a tate, carrucis contestis vsque ex Celiberis, Vardulis, & Carpetanis, ad urbem hanc mercatores nonnulli veniunt, citato mularum carrucariarum cursu multum itineris quotidie conficientes. Quod si illo tempore ita fiebat, sane & fugere celerius, & commodius latere potuerunt, negata curiosis introspectiendi facultate. Ad hæc. Etiam si insequuta die cognitum de fuga esset, incerto quâ quò ve abiissent, retardanda erat insequentio, donec indicium fieret. Quod satis illis erat ad longius evadendum.

Ad Bartholomæum Kebedium

Neq; moueor, quod Talaueriæ quoq; dicatum illis templum est. Adde, si placet, nostro quod hætenus fuit nobilius. Nam modo, in centore me, elegans admodum ac capacious nostra vrbs exstruit. Neque item, si domestici eorum lares effingantur, ostendaturq; in lapide pedis vestigium, sicuti apud nos. Ei enim qui Talaueriam in Elboram transformare potuit, quantum erat domus vnius facere metamorphosin, & vestigium adsimulare? Quuius mendacio recepto semel, facile fuit templum ciuibus creditis, in oppido nobili atque opulento ædificare. Quod autem vestigium & heic & isthæic dicis plantæ pedis formam non satis exprimere, isthuc quidem ita apud nos est. Sed pro hoc nostro respondebo. Ante quadraginta ab hæinc annos, adprime expressum viscebat. Feminarum postea pia sed inconsulta religio, ramenta quadam atque puluisculum inde, quæ agrotantium collo suspenderent, eradentium, formam abstulit.

Porro tua illa sollicitudo, Talaueriam Elboræ vel Talabrigæ nomine exclusam, aut ἀνώνυμον omnino mäsuram, aut necesse esse Liboræ ei nomen adaptare, neq; enim probas Aquis nomen fuisse, quod illi vester archiepiscopus tribuit, quodque vbi nam inuenerit, te dicis ignorare, illud item, quod postea leuiter quasiq; aliud agens, iniecta corrupti nominis suspicione, diffusus, vt adparet, Elboræ nomen Talaueriam posse trahi, cardinem quæstionis verti dicis in nomine vel Eboræ vel Liboræ in Elboram deprauato, non parum mihi displicet. Est enim hoc hominis inferre iniuriã meditantis, & litem nobis alteram ex altera constituentis. Iamne non placet parenthesis quam historiæ vestri intersperferunt, Elboram vocatam olim, quæ modo

do Talaueria sit? Iamne vel ab Eborā, vel à Liborā, calum-
niā male textā, penitusque ieiunā, suppetias petendas
etiam ipse decresti? Etiamne Talaueria Eborā vocata
olim est? Gratiam Braulioni habeo, quod Elboram dixit,
& si minus eruditē, minus tamen parti nostrā fauturus, si
Eboram dixisset. Fuit vetus Carpetaniā vestrā oppidum
Eburā, per quintam vocalem, & secunda intenta syllaba,
ad quod, ut decimo quartā decadis libro Lūius auctor est,
Q. Fuluius Flaccus prator, memorabili pralio, ad viginti
tria Celtiberorum milia, die vna cecidit. Quuius oppidi in-
ter Carpetanas vrbeis etiam meminit Ptolemaeus. Fuit
quoque Eborā Castellum, in Gaditano litore, inter Batīs
æstuaria, Pomponio & Plinio, licet Hermolaus Barbarus
Coram legat, non Eboram. Sed ego Melā terrā eius in-
digenā adcedo. Strabo lib. tertio Eburam eam vocat.
ἐν τῷ θέν δ' ὁ τῷ βαίτις ἀνάπλους ἐστὶ, καὶ πόλις ἐβούρα, καὶ τῷ
τῆς φασφόρου ἱερῶν. Vtrumq; tamen oppidum hoc vetu sta-
te intercudit Est & nostra Eborā quæ vetustati non cessit,
imo longe auctior est, in Elboram ecclesiastico vsu musato
iam pridem nomine. Quas turbas igitur conciuisset no-
men tribus communicatum, si vni tantum peculiare in
has nos deduxit difficultates, inuadentibus in alienam glo-
riam ijs qui ne vestigium quidem vel tenue, nominis hu-
ius possunt proferre? Vertant se refractarij in alias atque
alias formas, omnem moueant lapidem, Elboram venisse
Datianum, librorum omnium consensu, scripsit Bratlio.
Elborā præter nostram, nusquam compareret. Agite, aliud
commentamini. Tu modo rimam aperis, ad Liboram
saltem confugiendi. O inopem semper consilij, & imbe-
cillam aperte varitatis in sciātionem. Cui quasi nomine ca-

Ad Bartholomæum kebedium

rituræ metuebas, in sex iam nomina concreuisse videtur, Talabrigani, Eboram, Elboram, Liborani, Aquas, Talaueriam Septimum addas licebit. Deobrigam, quod non indocti quidam sunt opinati. Ex ijsq; omnibus, nullum illi proprium ostenditur, nisi id quod habet. Nam non esse Talabrigam, persuasus ipse iam es. Eboram excludit parenthesis à vestratibus interiecta, Talaueriam Elboram fuisse vocatam. De Elbora confido me cuiuisse. Aquas ipse non agnoscis. Deobrigam, forte nouitum reputabis inuentum. Liboram videris anteponere, ut deprauationi vicinior. Memineris tamen quonam pacto sis ratiocinatus. Si Talaueria, inquiebas, in Tarraconensi prouincia sita esset, sicut & Toletum, non autem in Lusitania, amota esset omnis dubitatio. Vis itaque in Lusitania sitam eam esse. Si in tua ratione persistas, iam Talaueria Libora non est. Libora enim, non Lusitaniæ, sed Carpetaniæ ciuitas est, id attestante Ptolemæo. At Carpetania, quuius caput Toletanos facit Plinius, pars utiq; Tarraconensis est. Igitur & Libora ad Tarraconensem pertinet. Talaueria ergo, si Libora est, non ad Lusitaniam, sed ad Tarraconensem prouinciã est referenda. Quod & ipse postea confiteris. De hoc viderint antiquitatis curiosi, & ex tot nominibus seligant, quo Talaueriam vocari velint. Si oppidum vetus est, saxa inerunt non mutata. Elboræ falsum nomen excipio. Quod si vnquam habuisset, nequaquam id tacitum præterijisset Toletanus pontifex, huiusmodi rerum non dissimulanter adfectator & ambitiosus, neque Aquas vocatum scriberet. At nomen hoc ubinam repererit, tu te ais nescire. Ego scio. Nempe
ibidem

ibidem, ubi consules Toledonem & Brutum Toleti conditores, centum & octo annis ante quam C. Caesar rempublicam inuasit. Equidem Toletum non paulo antiquius existimabam. Nimirum quia Philippi Macedonum regis, & Annibalis antecedit secula. Legeram siquidem in quinto quartæ decadis Liviæ libro, apud Toletum cum Vaccæis & Vettonibus ac Celtiberis dimicasse M. Fulvium, posteaque urbem ipsam tunc quidem parvam, sed loco munitam, ab eodem M. Fulvio, fuis Vettonibus qui subsidio venerant, expugnatam. De hoc tamen fortasse alias. Nunc ad rem.

Quod ais te neque Toletanum, neque Talaveriensem, neque Abulensem esse, sed ex veteri Castella, oriundum, videlicet, ut intelligamus simpliciore te ingenio, & moribus esse longe candidioribus, Taleis enim veteres Castellanos & fama prædicat, & nos experti non raro sumus, facetum plane est. Sed nihil opus erat. Inter bonos & literatos viros istiusmodi vulgareis adfectus reperiri equum non est. Aut certe si aliquatenus insint, ratione cohibendi ita sunt, ut veritas omnino præponderet, principemque locum semper obtineat. Ex eo tamen quod tantopere gloriosius & importunius se effe-rentis vulgatum gentis morem à te segregas, à quo ego crimine semper nobilitatem exciperem, videris mihi de industria radicem attigisse, unde pullulavit atque in promiscuum vulgus inrepsit parenthesis illa, Talaveriam vocatam olim Elboram. Qua propter ignosce veterem nostratum querimoniam representanti.

Amplè

Ad Bartholomæum Kebedium

Amplum latèq; diffusum vestrę gentis est imperium, vrbèsq; quaquā Hispania est, celeberrimæ ac florentes, passimq; memorię veteris res cognitu dignissimæ, vt nulli terrarum inuidere iuste possitis. Hoc quaquā ita est, vestrares quidam, nescio quo liuore, seu potius, quo maleuolo genio instigati, multum angulum hunc nostrum, ac Portugaliam, vt contemptim adpellant, non modo lacescunt, verum fastidire etiam se ostendunt, nec persuaderi queunt, aut equo animo patiuntur, quidquam apud nos esse vel mirificum, vel excellens. A Nazaret, inquit ille, potest aliquid boni esse? Vestri isti similiter. A Portugalia potest aliquid boni esse? vt tametsi clamemus, veni & vide, agamus paulo plus nihilo. Auctorum testimonia laudem nobis aliquā tribuentia, aut distorte interpretantur, aut malitiose inuertunt. Gestas præclare res aut supprimunt, aut fide referunt nequaquam bona. Sicut ubi vel inclinatiores fortuna vti sumus, vel minus honoris nostro consuluimus, ibi Thrasymachos, ac plane λογοςλαιδάλογος, post terga relinquunt. Longissimum esset, isthæc omnia persequi. Sed vt breuiter, atq; ex multis pauca dicam, heinc Damaso nostro patriam commenti sunt Madritium, siue ea Mantua Carpetanorum est. Quin & Viriatum finxerunt Zamorensē.

Bambæ regis humilitatem generis, atq; originem, non ob aliud inter fabulas reiecerunt, quam vt Lusitanum fuisse ne fateretur. Esto sane, insit fabulosi aliquid in illa historia, vt plærunq; solet in similibus, atq; vt accidit in Ciddi bellatoris strenuissimæ historia, quuius fortissime gestis rebus intermixtę sunt, quædam male facta deliramenta. Sed non ideo negandus erat natiuitatis locus, ei quem alicubi natum esse necesse sit, nisi alio probabiliter adsignato. Atqui

qui in tot seculis postea exactis, nec aliam illi patriam, nec nataleis alios comminisci potuerunt, praterquam equitem ignotum nescio quem, ex Gothorum sanguine fuisse. Verus autem fama abolita nondum est, & in Igeditanorum agro pradium & arbor ficus, & fons quadrato constructus lapide, etiam dum regis Bambe adpellantur. Quæ possessio eius fuisse perhibetur.

Victoria de Saracenis ad flumen Salsum, quum maxima pars, imo pene omnis ad Lusitanos pertinuerit, fuso Granata rege, captis & interfectis regulis tribus Allibohacæ filijs, antequam suas copias Castellæ rex loco promoueret, hoc tamen superficie tenus leuissime attingunt historiæ vestri.

Quantum attulerit momenti ad Tunetensem expugnationem in Lusitana classis, & princeps Ludouicus, palam fateretur Carulus Cæsar. Qui eam expeditionem literis & memoriæ mandarunt, dissimulanter ista prætereunt, tanquam nostri vel non interfuerint, vel tantum egerint spectatores. Certe illa classis, illôq; bellico adparatu, ac sub tali principe nostra in Africa prouincia Mauritania Tingitania fines latius promouisset. Saltem Laracium & Tituanum, duo improba Maurusiorum piratarum receptacula ablata essent, ac in potestatem redacta.

Audiui aliquando Salmanticæ Alphonsum Castricum, monachum, anniuersarijs Diui Antonij Olisiponenſis solenniſ, è suggesto contionantem. Erat autem multitudinigratus, & quem ego post Laodiciensis episcopi tubam illam sonoram, mihi imitandum proposueram. Quumque opus esset patriæ meminisse, Olisiponenſis, inquit fuit. Et caput subinde quassans, non sine stomacho, tandem tan-

Ad Bartholomæum kebedium

dem ait, noster Antonius Portugalensis existit, quasi portentum aliquod denunciarer.

Arcius Lusitanus quadraginta, & eo plus, annos Salmantica tum Latinas literas, tum Græcas magna cum laude professus est. De quo illud existit Antonij Nebrissensis elogium, in præfatione introductionum Græcarum ut in autographo eius Salmanticensis bibliothecæ nō se nec vidi, & in Cantabrica editione incorrupte adhuc persecerat, hisce verbis. Ego vero quum in meis introductionibus multos locos ex Græco inchoatos reliquisssem, communicata re prius cum Arcio Lusitano, à quo vno, siquid usquam Græcarū literarū apud nos est, emanavit, ausus sum facere quod ille harū rerum peritior facere debuisset. Hoc ad istum modum depravarunt. Ego vero quum in meis introductionibus multos locos ex Græco inchoatos reliquisssem, communicata re prius cum ijs à quibus siquid usquam Græcarum literarum apud nos est, emanavit, ausus sum facere, quod alius harum rerum peritior facere debuisset, Arcij expuncto nomine, hominis de Hispania tota quam optime meriti. Nisi si Antonius tam levis fuit, ut cum consilij sui prioris, & relatæ viro semper amicissimo gratiæ postea pœnituerit. Nec abhorret hoc ab ingenio illius. Ex Vernandi Catholici regis, & Elizabeth excelsæ reginæ historia, quam & Latine & Hispanice scripsit, ubi ubi nos tangit, quam effuso mentiendi studio feratur, nemo non intellet. Atqui ad id quod efficere cupiebat, non minimum intererat, verecundius ac tectius reginæ adulari.

Mihi quoq; nonnihil addidit incommodi. Scripseram ad Vaserum Belgam epistolam de aræ nomine atq; origine. Eam ille ostendit D. Didaco à Fossis Rubris. Quali viro: Si
genus

genus spectes, nobili, Si literas, iuriconsultissimo, Si famam, scriptis iam noto, Si auctoritatem, paulo post Rodericopolitano episcopo, & nunc Oxomenfi. Vitam non modo laudauit, sed correxit opinionem suam pristinam, ac vulgarem, mihiq; id debere ingenue fassus est. En prodijt tertia eius editio alijs iam verbis, quasi nō ego prior rem eam disquissērim, sed ab illo prius disquissē adhaferim adstipulator. Tam nihili apud vos sumus. Sed vos, estote beati, esto te felices, muneribus à Deo concessis gaudete, latēq; dominamini. Sinite nos pauxillo nostro etiam frui. Hispani omnes sumus, magnis inuicem propinquitatibus adfinitatibusq; cognati, ac familiarum mutua vtrinq; permixtione consanguinei. Verum de his, nimio plusquam cōstitueram, sed fere necessario, vt ostenderem ab hoc seminario subereuisse nominis Talaueriæ in Elboram inuersionem, non ferentibus istis, trium martyrum nostram urbem fuisse matrem, nostram gentem altricem.

Caterum Legionensis breuiarij lectionem, in qua, non Elbora, sed Eborā legitur, & subiungitur, Quē ciuitas est regni Lusitanie, eatenus probas, quatenus facit ad explicandam martyrum patriam. Improprietatem vero loquutionis non probas, quum non dicamus, inquis, regnum Lusitanie, sed prouinciā, sicut neq; prouinciā Portugalie, sed regnum. Hoc iam extra controuersiam nostram est. Poterāmq; à respondendo supersedere, nisi & ipsi Lusitanie regnum, & regem Lusitanie similiter diceremus. Improprie dices, quum titulus regni Portugalie & Algarbiorum sit. Imo tam proprie, quam vos Hispanie regem vestrum adpellatis, quum titulus sit, Castellę, Legionis, Aragonie, atque Nauarre. Omītro breuitatis causa

Ad Bartholomæum Kebedium

ceteros, Toleti, Murtię, Granatę, & si qui sunt alij. Omnia ista enim vno Hispanię aut Hispaniarum nomine continentur. Et nos breuitati studentes, ne Portugaliz, Lusitaniz, & Algarbiorum dicamus, Lusitaniz tantum dicimus, videlicet à maiori regni ipsius portione. A Durio enim vsque ad Sacrum promontorium Lusitania protenditur. At Portugalia, vel vt magis proprie & vetuste dicam, Portugale, à Durio tantum, vsq; ad Minium.

In cunabula nostri regni tibi homini antiquitatis studio so. explicabo. Sunt qui Portugaliam quasi Galliz portum confingant. Sed ij incerto errore feruntur, aut in adulationem Gallorum ethymon extorquent. Nos vetustum nomen, Portugale, vel, si blandius loqui placet, Portugaliam, præponimus. Oppidum vetustissimum est ad ostium Durij fluminis, Cale ab Antonino vocatum. Quod quia situm in monte est, difficilēq; habebat vsui hominum seruitutem, loco plano in ripa fluminis cœptum habitari, facto à piscatoribus initio. Creuitque paulatim multitudine habitatorum locus, vocatusque est Calis portus, vel vno nomine, Portucale, & ex frequentia, in ciuitatis dignitatem deuenit. Quuius episcopus Portucalensis in antiquis concilijs nominatur. Nota vero est cognatio literarum C. & G præcipue Hispanis nostris. Ad solam igitur vrbis huius diœcesin, Portugalis nomē proprie pertinet. Diffusum inde ad Bracaros Callæciæ partem. Crede hoc saltem vestro Roderico Toletano, in cap. de morte Ranimiri. Interea, inquit, Alcorexi rex Agarenorum, eam partem Gallæciæ quæ nunc Portugalia dicitur, & vsq; ad Sanctum Iacobum, nō veritus apostolum, deuastauit. Et paulo post, quum agit de morte Almanzor. Igitur anno terdecimo, Alman

zor resumpro exercitu ingressus est per eam partem Gal-
læciæ, quæ dicitur Portucale. Et in cap. de monarchia Ver-
nandi regis Quumq; tranquilla securitate gauderet, con-
gregato exercitu processit, vt Portugaliæ & Lusitaniæ
occuparet. Adducerem de hac re inscriptiones plurimas,
nisi prolixitatem vererer, & nisi alibi ea de re disciuissem.
Hoc non omitam. Vbi Portugalis nomen capit ultra dioc-
cesin suæ vrbis exire, & ad alias proximas extendi ciuita-
tes, episcopos qui prius Portucaleses dicebantur, vitandæ
amphibologiæ causa, vocatos exinde Portuensis tantum.
En tibi Portugale, vix quartam regni nostri partem.

Non dicimus, inquis, Lusitaniæ regnum, sed prouin-
ciam. Et Hispania prouincia fuit, & prouinciæ, & tamen
belle regnum adpellatur. At non totam Lusitaniæ rex
noster possidet. Neq; totam Hispaniam vester.

Expostulat hic locus, vt quod de diuisione Lusitaniæ su-
pra sum pollicitus, modo persoluam. In treis conuentus
Lusitaniæ diuisit Plinius, Emeritensem, Pacensem, &
Scallabitanum. Duos nos habemus, & ultra Anam ex Br-
tica oppida aliquot, neq; ignobilia. Adhuc expressius. Lusi-
taniæ, vna fuit prouincia, tribus distincta conuentibus.
Diuisa postea est propter magnitudinem. Et conuentus
duo, hoc est, Pacensis & Scallabitanus, nomen retinuerunt
Lusitaniæ. Vnus Emeritensis, amissio Lusitaniæ nomine,
Vettoniæ nomen, à gente, sortitus est. Testatur hoc cippus
Emeritæ, in domo Petri Messiz.

Ad Bartholomæum Kebedium

D M

P: AELIO. VITALI
AVG. LIB. TABVL
PROVINC. LVSITANI
AE. ET. VETTONIAE
STEPHANVS. LIB
ET HERES. PATRO
NO. FECIT

Heinc illud sacri Prudentij in Eulalia.

*Nunc locus Emerita est tumulo,
Clara colonia Vettonia.*

Heinc etiam Vettonesiam separati à Lusitanis re-
periuntur, tamen si & ipsi prius inter Lusitanos cen-
serentur. Domi meæ ingentem cippum marmo-
reum habeo, quuius meminit Reuerendus Domi-
nus nunc Oxomensis episcopus, in libris variarum
resolutionum. Is ita habet. Nisi quod literarum inui-
cem complicatarum compendij causa connexiones,
ob characterū inopiam, exprimere non potuimus.

L. VOCONIO. L. F. Q. VIR.
PAVLLO. AED. Q. II. VIR.
VI. FLAM. ROM. DIVORVM
ET AVGG. PRAEF. COH. I.
LVSIT. ET COH. I. VETTO
NUM. 3. LEG. III. ITAL. OB
CAVSAS VTILITATESQ. PV
BLICAS. APVT. ORDIN. AM
PLISS. FIDELITER ET CON
STANTER DEFENSAS. LE
GATIONE QVA GRATVI
TA ROMÆ PRO. R. P. SVA
FVNCT. EST

LIB. IVL. EBORA
PVBLICE IN FORO

Ad Bartholomæum kebedium

Quum itaq; duas veteris Lusitaniz parteis possideamus, una excepta, quæ ex prius Lusitania facta Vertonia est, si ne iniuria, qui in duabus his partibus regnat, Lusitaniz rex potest adpellari. Non igitur Legionensis breuiarij conditores perperam Lusitaniz regnum dixerunt. Neq; nos erigimur, aut inuasa Lusitania insurgimus, falsos ve nobis titulos induimus, vt à te ambitus, tametsi ioco, notari debeamus. Insurgitis, ais, cum Lusitania. Sed nos heinc vobis illam cedimus. Lepide. Sed vtrum nobis ceditis? Terramne ipsam Lusitaniam, an nudam adpellationem? Si terram dixeris, duas certe eius parteis vos nobis non cessistis, sed eas nostri maiores labore & sanguine infidelibus ademerunt. De tertia quæ apud vos est, quam prouinciã Vettoniam dixi, vtram decederetis. Sed vereor ne non velitis. Si vero adpellationem solam dicas, mirifice liberales vos. Est quæ gratiam magnam vobis habeamus, quæ tanta nos nuncupatione donatis. Verum ista omittamus.

Miraris, in calèdario breuiarij Eborensis à me facti, quarta decima Februarij die Valentinum presbyterum & martyrem Barcinonensem reperiri, & ignotum vobis esse ais Valentinum hunc Barcinonensem. Mihi quoque ignotus & que est. Sed quibûsnam tu oculis hoc in meo breuiario legisti? Hyalinisne, an tuis? Si hyalinis, fefellerunt plane. Si tuis, festinabas. Dictio enim Barcinonensis, non additur Valentino presbytero & martyri. X V I. cal. Martij, sed Eulaliz virgini & martyri, pridie eïdus Februarij. Cui Diuiz lectiones ideo non adposui, quia quæ de illa circumferuntur, fere ex Emeritensi Eulalia sumpta sunt. Et asannorum tredecim, habitatio in suburbanopradio, presbyteri Donati eruditio, spontaneus adcessus ad forum, libertas in respondendo,

dendo, & deniq; praesidis carnificina, fere sunt eadem, vt hoc forte nonnullis imposuerit, vnam tantum fuisse Euliam existimantibus. De Emeritensi, exstant & acta, & sacer ille Prudentius. De altera, viderint ciues Barcinonenses, & solertius inuestigent.

Redeo ad calendarium breuiarij. Contuli data opera, supra centum volumina, haec apud bibliopolam reperta, & totidem fere per sacerdotum manus, mire consentientibus exemplaribus. Fieri tamen potuit, vt atramenti viscositate correptilaxius haeretes typi, euulsi fuerint, & ab ignauis operis loco non suo repositi, in pauca aliquot exemplaria. Credo te non ignorare typographorum, praesertim indoctorum oscitantiam, cui neq; tres Argi sufficiant. Sed arbitror satis me de hoc capite apud te esse purgatum.

De Vasio quod scribis, fateor à me adiutum in plarisq; vt æquum fuit hominem beneuolentem, quem in Gallia Belgica, Nicolao Clenardo viro doctissimo, ac pientissimo sacerdoti, in Hispaniam me impulsore venturo, profectionis comitem addideram, quemq; postea quam Salmantica Clenardum abduxit, etiam in Lusitaniam aduocandum curaueram. Sūt itaq; non pauca, & fere quæ ad antiquitatem pertinent, vel à me data, vel certe cōmunicata mecum. Reliquorum omnium conlector ipse fuit, & omnino chronorum suorum auctor. De altero quem promisit tomo, nihil habeo quod respondeam, nisi apud me non esse. Tantum petierat à me, vt quosnam Deos ante Christi susceptam gratiam peculiariter Hispani coluissent, ad se scribere ne grauarer, & quadam alia. Quæ dum cōmentarer, ingratus de morte eius nuncijs cōmentationem meam illam haecenus interrupit.

Ad Bartholomæum Kebedium

non das lina Librum τὸν γένεσιν, aut prosapiarum, si mihi permittens & gratia, tant Ciceroniani prisco vti vocabulo, nobilium Hispaniæ familiarum, quem Gaspar Barrerius in sua Chorographia promittit, antiquum esse scito, auctoremq; eius Petrum Comittem Barcellensem, regis nostri Dionysij nothum. Liber est, & si stylo rudi (vt illud erat seculum) lectione tamen nō indignus. Comptiorem eum facere poterat Barrerius, cui non deest ingenium & sermonis vsus, nouū facere non poterit, nisi plagio se inuoluat aduersus auctore, simile ei quod in Chorographiæ plerisq; locis aduersus me, cōmisit. Vsq; adeo verum est, quod ait Martialis.

plures ipsos amicus meus
Qui velit ingenio cedere, rarus erit. Aliquam tamen illigatiam debeo, quod mea sic tractauit, vt aperte dñi fidē implorare videantur. Sed hæc latius in expostulatione cū illo mea. A Barrerio vero nescio quā circa familiarū notitiā versato, quid expectare possis nō video, præcipue post mutatū vitæ prioris institutū. Quæ res vt illi bene & feliciter, atq; ad animæ salutē vertat, Christū oīpotentē quæ so. Tractat idem argumentū, ex aulica nobilitate D. Antonij Limicus, materis susceptæ non paulo ad cōmodatior. An summam imposuerit manum, equidem modo nō scio.

de Ant. de lina.
Sancium posteriorem Lusitanicę regē, qui ob socordiam, non quidē regno priuatus, sed motus regiminē exstitit, quū ignominia nō ferret, Toletū ad Hispaniæ regē consanguineum, auxilij petendi gratia se contulisse, vbi alijs atq; alijs causificationibus, quū esset de spe deiectus, merore ac tædio vitæ finisse, ibiq; sepultū, scriptores nostri omnes cōmemorant. Flectium autē Conimbrigēsis arcis & vrbis præfectū, quū nullis cōditionibus adduci posset, vt vrbē fratri subcessori traderet, mortuūq; nūciantī non crederet, postulasse

ut, explēdæ fidelitatis suæ causa, Toletū sciscitatū de morte
 eius adire pmitteretur. Interea, ab vrbis oppugnatione ab-
 stineret milites. Quū placuisset hominis postulatū, permis-
 sum adire Toletum. Vbi sepulcro adaperto, Conimbrige
 clauis mortuo regi in manu posuisse, taliq; vsum oratione.
 Quādiu Rex Sanci, viuum te arbitrabar, extrema omnia
 sum perpeius. Corijs famem, lotio sitim toleraui. Cuiū ani-
 mos consilia de deditioe agitantium, ad malorum patien-
 tiam exxi. Quidquid a me homine tibi ligio, atq; in verba
 tua iurato, præstandum erat, præstiti bona fide. Mortuo, tue
 vrbis clauis trado, sacramento me soluo, Cuius de-
 cessisse te nunciabo, ne pertinaciter in suam perniciem sub-
 ceptori resistant. Hæc Toletis facta scribunt historici nostri.
 Ex vestris quoq; ea tempora qui attrigerunt, idem confir-
 māt. Satisq; sit, gestorū Alphonsi regis vocatī Sapientis
 caput septimum indicare. Arbitrabar me quū iuuenis To-
 letum deueni, in altero cellę summi templi latere, infra Ma-
 gni Alphonsi mausolum, huius nostri vidisse cōditorium,
 statu inq; super porrectam, in schemate monachi, ex Diui
 Francisci, quod propensus fuerat Instituto. Verūm coro-
 na regia sepulti olim dignitatem attestante. Nescio an fefel-
 lerint tunc oculi, an ~~veronitias~~ vacillet ipsa memoria, an po-
 tius ablati inde, & alio translatus sit. In tota certe Lusita-
 nia nusquam sepulcrum eius exstat, nec vel tenui saltem
 fama.

De cognomine Legionensis vrbis, quod post Vaszum
 me interpellas, respondebo adhuc timidiuscule. Non enim
 temere vetustiorum auctorū lectionem solco inuertēre,
 nisi ipsa ratio cōuincat loci corruptionem. Ptolema i codex
 ita habet. *απ' ανατολῆς εἰς τὸν βορρῆα, παρακείμεναι τῇ ἀσσοῦς, καὶ*

Ad Bartholomæum kebedium

πόλεις ἐν αὐτῇ. &c. λεγίωρ. ζ. γεμανικῇ. Idest, Legio septima Germanica. Quam lectionem sequuntur interpretes, & noster Nebrissenſis. Multum tamen moueor Antonini auctoritate, ubi ſcribit iter à Mediolano Vapinquum, trās Alpeis Cottias, atq; inde ad Callaciā, ad Leugas. VII. Geminam, quod legendum me dixi arbitrari, ad Legionem ſeprimam Geminam. Nec parum incitamenti addit inſcriptio iſta inuenta in pago Legionenſis agrī, quam adcepi latericiā eſſe, quaſi defuerint ibi lapides. Quuius exēplum neq; Vafaſus, neq; tu modo ad me miſiſti. Quod maluiſſem per cenſendę rei cauſa, quam adnotationem illi modo adieciā. In Claudio, Luperco, atq; Victorigo, in hanc partem iam ante inclinaueram, ſed tamen reueiebar Ptolemæum. Verum ſi inſcriptio iſta ad Antonini itinerarium adcedat, au debo forſitan manum Ptolemæo admouēre, & illud, λεγίωρ. ζ. γεμανικῇ, emendare, vt ſit. λεγίωρ. ζ. γεμνικῇ.

Grati muneris loco mihi fuit commentariolus tranſlationis nuper factę ſancti Eugenij primi Toletani epiſcopi, & martyris, ſi modo Toletanus epiſcopus ille fuit. Neq; dubitationem meam de nihilo proueniſſe arbitreris. Vester Ildephonſus in catalogo virorum inluſtrium, & maxime eorum qui Toletanę eccleſiæ præfuerunt, duos tantum Eugenios recenſet, alterum Helladij diſcipulum & Iuſti confortem, ſub Chintilla, Tulgane, & Chindaſuintho regibus, alterum, cui ſe Ildephonſus ſubceſſiſſe teſtatur, ſub eodem Chindaſuintho & Receſuintho, Eugenij prioris ſubceſſorem. Hunc Iulianus, qui libello illi additamentum fecit, ſecundum vocat Eugenium, de Ildephonſo ita ſcribens. Præſul poſt ſecundum Eugenium. Et de Iuliano altero. Iulianus, inquit, Eugenij ſecundi diſcipulus. Tam Ildephoſus igitur, quam

quam Iulianus, sanctissimum hunc martyrem Eugenium Toletanum episcopum non adgnoscent. Si in tanta nostrarum rerum ignoratione locus coniecturæ sit dandus, prædicasse euangelium Toletanis non abnueram, credendum enim antiquitati, sed quum non multum forte promouisset, in Gallias, vnde venerat, videtur verisimile rediisse, parum alioqui officio episcopi functum, si primis illis initijs bonum prædicationis subcessum solo videndi magistris desiderio reliquit.

Imo si veritas patefacienda est, Quid enim oportet falsis nos titulis gloriari? & Eugenius hic qui primus vestræ urbi Christum adnunciasse perhibetur, Dionysij Parisiorum episcopi ac martyris existit discipulus, quum is Dionysius non Areiopagita ille fuerit, quod nobis persuadere nituntur Galli, sed alter circa annum Seruatoris nostri ducentessimum quinquagesimum tertium, Decio & Grato coss. Romæ ex presbytero cum alijs sex episcopus ordinatus, atq; in Gallias ad prædicandum missus, vt auctor est Sanctus Gregorius Turonensis in primo historiarum suarum libro, Galus ille quidem, atq; in suam alioqui gentem propensus, reuocanda ad calculum, & ineunda iterum tuæ tibi supputationis ratio illa est, Post quadringentos quinquaginta supra mille annos, ex quo passus sit, esse translatus. Atq; etiam si episcopum fuisse donemus, neq; seuerius disquiramus, an à solo Dionysio ordinari potuerit episcopus, & ab eo in Hispaniam delegari, quod factum in eius legitur historia, expendendum, an in illum conueniat id quod ais, Toletanæ urbis, ac totius Carpetaniæ primum fuisse antistitem, si primum non ad tempus, sed ad dignitatis prærogatiuam referas. Quod si ad tempus referendum dicas, explices oportet,

Ad Bartholomæum Kebedium

quæ tam Ildephonſus, quam Iulianus Toletanæ eccleſiæ alumni duorum tantum Eugeniorum meminerint. Propter vetuſtatē ne & exoletam ſeculorum memoriā? An quia omiſſo Toletī grege receſſit? An magis quia vere Toletanus epiſcopus non fuerit, licet ibi Chriſtianæ religionis fundamenta ieciſſet? Et quidem memoriā vīq; eo obſoleuiſſe, putandum non eſt, quum à Decio & Grato coſſ. ad Chriſtianorum perſequentionem quæ ſub Diocletiano facta eſt, poſt quam Toletanam cœpiſſe eccleſiam mox aperiam, anni tantū interceſſetint quinquaginta, vno plus minus, quūmq; inde ad Conſtantinum & Mliberitanum concilium, quo tempore Toletanam eccleſiam epiſcopum iam habuiſſe etiam oſtendam, pauci admodum anni præterierint. Non poterat igitur memoria tanti martyris, ſi epiſcopus fuiſſet, ex epiſcoporum ſerie interiſſe.

Sin quum primum dixiſti, prærogatiuam ſedis intellexiſſe te inquiras, hoc quonam pacto poſſis tueri, non video. Nondum enim illo tempore Toletī erat eccleſia conſtituta, quum nequedum, eo veniente Datiano, eſſet, verum pauciatque latentes ſuſceptam non ita pridem ab Eugenio religionem formiduloſe ſeruarent. Poſt martyrium vero ſanctæ virginis Leucadiæ, videlicet à puellæ fortituti ne animoſiores factos, eccleſiam inſtituere cœpiſſe, teſtatur Raſes, hiſce verbis. Diocletiani tempore, Chriſtiani qui Toletī in Hiſpania erant, eccleſiam conſtruere cœperunt, quæ poſtmodum regum dicta fuit. Chriſtiani vero Sanctam adpellant Leucadiam.

Nec puto, non dico iam Toletī, ſed etiam in tota Hiſpania, epiſcopum poſſe iuſtum ordinariū ve oſtendi, ante Conſtantini Magni tempora. Si quī autem ad id tempus alicubi

alicubi fuisse legantur, quum inter paucissimos profi-
 ri religionem persequutorum metu vix audentis, prater
 ordinem, predicationem, & ad martyrium expositam men-
 tem, episcoporum nihil habuerint, talibus quæ præroga-
 tiua conueniat, ipse videris. Imperio itaq; Constantini epi-
 scoporum dignitas, & sedum emerit prærogatiua. Is enim
 optatam Christianis pacem reddidit, & episcopos archie-
 piscoposq; fieri per Hispanias edixit, & metropoleis ordina-
 uit, per iuridicos Hispaniæ conuentus, iuxta Dni Clemen-
 tis præscriptum, in epistola ad Iacobum fratrem Domini,
 quod citatur à Gratiano, octogesima distinctione. De qua
 re ita Rases. Constantinus diuisit Hispaniam sex episcopis
 qui religionem Christianam populos docerent. Primum fe-
 cit Narbonensem episcopum, cui dedit alias ciuitates sex,
 quibus in animarum cura, iuxta Christianorum fidē, præf-
 lect, videlicet Blitteras siue Beterrin, Tolosam, Magalonā,
 Nemausum, Agatham, & Carcassionam. (Secundo dedie-
 etiam bonas ciuitates, Bracaram, Dumiam, Portugale,
 Auriam, Tuden, Lucum, Iriam, Britaniam, Ouerum, &
 Asturiam. (Tertio, Tarraconem, Barcinonem, Casar au-
 gustam, Ilerdam, Ausonam, Dertosam, Oscam, Cala-
 gurrin, Oriollam, & quatuor alias, tam barbare in scri-
 ptura deprauatas, vt quanam fuerint, ex barbaro hoc au-
 ctore non intelligam, nec animus sit hoc aliunde supple-
 re. Quarto, Carthaginem, Lorcam, Bastam, Toletum,
 Alaiaram, Oxomam, Saguntiam, Valentiam, Vale-
 riam, Castulonem, Mentosam, Oerum, Secobrigam, &
 quinq; alias quorum nomina non intellexi. Quinto Emeri-
 tam, Pacē, Olisiponem, Ossonobam, Abtaniam, putolge-
 ditaniā, Conimbrigam, Lamecam, Eboram, & Cauriam
 Sexto,

*Hispania
 diuisa in sex
 episcopos per
 Constantinum
 magnū*

Ad Bartholomæum Kebedium

Texto, Hispalin, Italicam, Cordubam, Xeritiū Sadunum, Neuolam, Malacam, Iliberin, Astygin, & Agabram.

Sub Constantino itaq; Toletana ecclesia non pridem instituta, episcopum sane habebat, vt patet ex Iliberitano concilio, in quo septimo loco subscripsit Melanthius episcopus Toletanus. Erat tamen sub metropoli Carthagine noua, in qua, auctore Plinio, conuentus erat, quæq; , vt ait libro ethymologiarum decimoquinto Isidorus, à Romanis colonia facta, nomen etiam prouinciæ dedit. Nunc autem, inquit, à Gothis subuersa, atq; in desolationem redacta est. Rodericus Toletanus à Gunderico Vandalorum in Callæcia, & Sucuorum rege euersam dirutamq; ait, ibiq; antiquitus dignitatem ciuitatis fuisse, antequam à Vandalis esset euersa, confiteretur. Gothorum tempore, dignitatem ad Toletanam ecclesiam esse translatam, & adhuc Carthaginensem dici prouinciam. Sit sane à Vandalis euersa, verum, etiā Vandali Gothi erant, vt testis est Procopius. Alioqui satis nobis erat Isidorus, qui à Gothis euersam dicit. Mallem tamē vt Rodericus explicatius diceret, cequam ciuitatis dignitatem Toletum translatam intelligat. Nam si episcopalem tantum sedem intellexit, ex Iliberitano cōcilio prius ostendi, iam ante euersam Carthaginem Toletum episcopalem dignitatem habuisse. Quanto erat simplicius, metropolitana nam dignitatem translatam dicere?

Euersa ergo Carthagine, quum Gothi Toletum ob loci situm, & soli commoditates comprobassent, & urbem fecissent regiam, eò metropolitana dignitas est trāsata, verum manente prouinciæ Carthaginensis titulo. Adparet hoc ex primo Toletano concilio, ab vndeviginti episcopis prouinciarum Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitanæ, & Bati

ex celebrato, sub Honorio & Arcadio A V G G. circa tempora Anastasij papæ, præfidente Patrono Tarraconensi metropolitano, subſcribente ſexto loco Aſturio Toletano, quem ſanctus Ildephonus Audentio in Toletana vrbe metropoli prouinciæ Carthaginîs ſubceſſiſſe dicit, & ob inuentiones diuina reuelatione, in Complutrenſi municipio Chriſti martyres, redire in ſedem ſuam noluiſſe, ſed in ſanctorum miniſterio atq; complexu, diè obiſſe. Eòq; factum, vt Aſturius, qui apud Toletum non uſerat ſacerdos, apud Complutum primus haberetur.

Vides quam recens erat epiſcoporum Toletanorum origo, vt Aſturius non uſ numero perhibeatur? Nec ſane plures eſſe poterant, centum fere annis, ab eccleſiæ Toletanæ primordijs, hoc eſt, à fine imperij Diocletiani, uſq; ad Arcadium & Honorium A V G G. & Stiliconem eos. quo tempore fuit Aſturius. Vides etiã tranſlatam iam Toletum metropolin, nondum Carpetaniæ, ſed Carthaginiënſis titulum prætulſſe? Proceſſu inde temporis, inrepiſit paulatim Carpetaniæ adpellatio, vt in tertio Toletano concilio, ſub Recaredo principi, in quo ſecundo loco, hoc eſt, poſt Maſonam Emeritenſem, prouinciæ Luſitaniæ metropolitani, ſubſcripſit Euphenius, in Chriſti nomine, eccleſiæ catholicæ Toletanæ, metropolitani epiſcopus, pro Capitaneis, quod emendandum eſt, prouinciæ Carpetaniæ. In quinto rursus, Eugenius prior, ſc Toletanæ eccleſiæ epiſcopum, prou. Carthaginiënſis metropolitani vocat. Et ſic fere in cæteris. Nec aliter Ildephonus & Iulianus utuntur, in illo de uiris inluſtribus libello. Atq; hæc non eo dicta à me ſunt, quo Toletanis de ſua quidquam antiquitate detractum uelim, Sed quia inluſtria Diuorum martyria, falſorum admix

Ad Bartholomæum kebedium

tionem contaminari non probem.

Ex paulo ante dictis intelliges Ildephonsi de illustrib. viris libellum esse apud me, cum superioribus eiusdem argumenti scriptoribus, hoc est, Hieronymo, Gennadio, Isidoro, Braulione, Post quos, sequuntur Ildephonsus & Iulianus. Est etiam in nostra Eborensi ecclesia liber ipsius Ildephonsi, de perpetua sanctæ Dei matris virginitate, non parum quidem antiquus, at tamen non parum etiam mendo se scriptus. Interq; nonnullos bibliotheca meæ vetustiores manu descriptos, concilium extat Emeritense, à duodecim prou. Lusitanæ episcopis celebratum, anno decimo octauo Receluinthi regis, æra D C C I I I. simulq; homilia beati Leandri episcopi Hispalensis, habita in tertio Toletano concilio, pro conuersis ab Arelana impietate Gothis. Quibus meminit Rodericus Toletanus in Recaredo.

Iulianum Pomeriū iam olim desidero. Eoq; magis quod sanctus vester pōrifex Iulianus Eugenij secundi discipulus, Quirici subcessor, multum illi tribuit, in libris quos de prognosticis futuri seculi ad Idalium Barcinonensem conscripsit. Eos mihi furto à Parisiensi quodam hospite ante annos viginti sublato, adcepi postmodum typis excusos, non tamen satis mendis quibus passim scatebant, purgatos. Vidi aliquando in Germania carminum eius libellum, sed apud hominem qui neq; vnus diei vsuram præstare voluerit. Isidorum Pacensem citat alicubi Valsus in chronicis. Non dubito in ecclesiæ vestræ, quæ prima ex Saracenicæ inlutione & respirauit, & pristinum splendorem recepit, in structissima, vt ais, bibliotheca, merces has posse reperiri. Quibus si nos participes, opta vicissim heinc aliquid, quo tibi nos gratificemur.

Concilium

Concilium Toletanum statim vt prodijt, delatum ad me est. Nostrum Olisiponense absoluius circiter Satur-
nalia, vel, vt potius Christiane loquar, instante Seruatoris
nostri natali die, sex actionibus distinctum. Creuit in iu-
stum volumen, vt quod decreta contineat supra tercen-
tum. Nondum exijt, turbato apud nos non nihil ecclesiasti-
co statu, siue circa iurisdictionem, siue nescio quor, & si scio.
Non tam longe vtriq; distamus, quin eorum quæ heic ge-
tuntur, ad vos rumor celeriter pertingat.

De lassavi te arbitror, verbosissima epistola, aut si maior
libello. Sed boni consules prolixitatem hanc, vbi attende-
ris, ad literarum tuarum capita vix potuisse me pro materie
dignitate respondere, nisi tot verba necessario funderem.

Beae vale. & huic homini quem sponte ad amici

tiam prouocasti, indices amiciori, mu-

tuam amicitiam serua. Ebo-

sz, quarto Nonas

Maij.

M. D. LXVII.

12

32
L. ANDR. RESENDII

ad Deum patrem ob calamitatem
sectarum, Ode.

Ar ô citata qui rotas cælum orbita,
Terrâsq; nutu conquitis,
Ponti inquietis terminum ponis vadis,
Vagôsq; frænas impetus,
Quiq; inuolucris tecta prouidentia
Humana secla temperas,
Viden' patentes in tui Christi plagas
Iurasse contumeliam?
Contrâq; morem sanctitatis pristinae
Viden' tumultus impios?
Parùm ne sectæ spurcæ ademit hætenus
Libidinosus arbitcr?
Parùm ne Porthmei cymba lucri fecerat
Nullo quietis otio?
Parùm ne multas furuus Orci ianitor
Umbras nocenteis adlatrat?
En Rbenus. Ister, Albis, ante crediti

puris

Puris meare fluctibus,
Contaminatis nunc feruntur alueis
A gentibus quas adluunt.
Quorum tamen si disparata tractibus
Fluent apulsent aquora,
Cocyti inertis, ob scelus, concordia
Labuntur in stagnum pari.
En Gallicana versa retro numinis
Cælestis observantia,
Tanti decòris, regibusq; debita
Fidelitatis immemor,
Ceco furore bella per ciuilia
Sua manu se conficit.
Recisa nostro ab orbe, quo Britannia?
Iuerna quoniam decidit?
Late sacrorum horrenda dictu vastitas
Peruasit & silentium.
Mactati ad aras sacrosancti antistites,
Solum aut coacti vertere.
Septis refractis, virginum ludibrio
Exposita sanctimonia,

Nefas pudendum, quod satis nec eluant,
Dies nec ulla obliteret.

Quin & Pyrennen transilibat algida
Pestis male contagio,

Nisi obstitissent optima reges fide.

Nefario molimini,
Illinc Philippus, heinc petitus lacrymis

Pijsq; votus ciuium
Sebastianus, ac datus miraculo,

Reiq; natus publicæ.

Prò quam supremo res stetit discrimine,

Nostérq; nutauit status.

Quam pœne versum vidimus regni decus,

Stinctumq; Lusitania.

Sed ortus, inter spem metumq; rex puer,

Puer Deo carissimus,

Deoq; plenus, & Deicultor pius,

Nobis timorem depulit.

Quem mox ab ipsa auia tenellum infantia

Regina sexu fortior,

Molli reclinans in sinu, cultu bonæ

diuinæ

Diuinitatis imbuat.
Et cum nepotis patruo magno vices
Partita, dum puero venit
Ætas ferendo ponderi maturior,
Regni capeſſit munia.
Ipſe interim magna indole adſueſcit Deo,
Deum medullis imbibit.
Trahensq; gyrum duplicis ſeptennij,
Senilem habet prudentiam.
Quæcumq; agit, quæ fatur, & quæ cogitat
Dei gubernat ſpiritus.
Iamq; arma tractat, arma & armati placent,
Armisq; corpus induit.
Iam bella contra perfidos hoſteis crucis
Irâsq; dignas concipit.
Longeq; peius quam lupos agnæ truces,
Sæuos leones hinnuli.
Odit, ſuôsq; adcedere ad fineis vetat.
Nequam genus ſectarios.
Hoc rege, ſacra non timemus pollui,
Fraude imminuta quapiam.

Bella

Bella hoc gerente, proferenda in ultimos
Maurisiorum credimus.
Ergo ad triumphos hunc identidem sacros
Supreme serua conditor.

Ad Christum opt. maximum

Resendij confessio.

Christe opifex rerum, mūdīq; effector, & isset
Quū pessum reparator, ades, facileisq; dolenti
Præbe aureis animæ, & gremiū pietatis eūti
Ad te pāde tua, quæ me tantum vna iacentem
Erigit, & cælo reuocat, formidine pressum.

Nūq; meæ vitæ repetō quū ex ordine cursum

Et mecum expēdo quæ prauæ ac nequiter egi,

Ut post nequitiam mētem transuersus inhæsi,

Ut pæne impuris traduxi sordibus æuum,

Audebō ne pudens sup̄era ad conuexa tueri?

Audebo veniam scelerum sperare meorum?

An magis omne chaos, cæciq; dehiscere Ditis

Regna putē, & Stygijs facta tortoribus in me

Lure

Iure potestatem? & circum exululare Megaram
 Armatam ignitis imo ex Phlegetonte colubris?
 Adgnosco, & quoniam mereor me iudice plecti,
 Heinc magis horresco, nec qd faciamue loquarue
 Noui aliud, merito nisi me perijsse fateri.
 Inter at hos animi fluctus, has inter amaras
 Angustata cruces mens, ne despondeat omnem
 Spem veniæ, tua Christe facit clementia, quuius
 Nunquã adfecta fides, de qua persuasio nũquam
 Vana fuit, nunquam inludit, miseròsue fefellit
 Credulitate reos, modo ne dementer ab ipsa
 Descierint pietate, vagi post signa relicta.
 Certe equidem seorsum nunquam desertor abiui,
 Nec tuus inuitas lituus mihi perculit aureis.
 Quin ego sæpe pijs inflaui clássica turmis,
 Sæpe etiam primi perfunctus munere pili,
 Prætendi vexilla crucis, duxiq; coortes,
 Sæpeq; disiectos reuocaui ad signa maniplos.
 Deniq; quod dixi, quo me iuratus adegì,
 Seruo Sacramentum, custos pietatis auita.
Non pugno cum lege tua, nec fixa refigo,

K

nil

Ni temere muto de religione sacrorum,
Non Diuis adimo iustum sceleratus honorem.
Quod pecco, de carne venit. quod vincor, agorq;
Carnis ad imperiũ, quod qua trahit impetus amens
More sequor pecudis, duce nec ratione reductor,
Maxima culpa mea est, vel ob hoc, diuina p̄fessus
Quod sim, quod populi qui p̄monstrator habeo
Et p̄ferre facem solitus, sic deuius erro, (bar,
Sic aciem mentis nebulae caligine tæxi.

Est ut quumq; tamen, quantum me quumq; lutauĩ,
Non sum diuina palmes de vite recisus,

Marcuerim quãuis, per te reuiuiscere possum.

Non sum à mēbrorum sancta cōpage reuulsus,

Sub putri, at non sic, quin te medicante putredo

Erumpat vomica, & siccato pure recurat

Sanguis, & in venas transfusus spiritus ægrum

Me vegetet, me rursus alat, me deniq; sanat.

Quod te oro bone Christe, tui per sanguinis vndam

Quem totum vili pretium pro merce dedisti.

Redde animum pauido, quem con/scelerata sibiq;

Mens diffisa, metu & luctu externauit acerbo.

letitiam

*Laetitiā mihi redde bonam, nec despicere rector
 Contractum mærore animum, & delicta fatentē.
 Tūc ego pacifera redimitus tempora lauru,
 Vestibus in puris, & festo rite, sacerdos
 Pinguia thuricremis adolebo altaria flammis.
 Lustrabórq; tibi per sacra piantia lætus.*

✠ L. ANDR. RESENDII

Epistola ad Reuerendū in Christo patrem

D. Gasparem Casalem, Episcopum

Leirenensem.

A S T O R V M officium,

quibus est ouiarum cura

*Esse putant, circum nullo non tem-
 pore septa*

Inuigilare gregi, stabulis arcere luporum

Longius insidias, bellatoresq; malos

Armatos millis, hortari ut ouilia noctu

K 2 circum

Circumagant fortes, repleantq; latratib; auras.
Rosida temporibus permittere gramina pasci,
Graminat temporib; rore interdicere cana,
Ne mala subrumos mentigo exulceret agnos,
Quid scabiem auertat, vel quum persederit acris
Pusula, numne satis medicarier unguine corpus,
An sit opus ferro vitium compescere, nosse.
Quæq; alia aut pecorū quodā præcepta magistris
Tradidit alma Pales, aut qui pastoria nostro
Tempore sacra colunt, gregib; prodesse fatentur.
Rémq; proculdubio bene si metimur ad ipsam
Normā & præscriptum legū sanctoris, olympo
Qui veniens patrio, prius id quod sanxit obiuitt,
Hoc pastor distant, & mercenarius ille
Sēper adest, noscitq; suas, & nomine quamq;
Ante vocat gradiens, contrāq; pericula visæ
Stat duratq; feræ, vitāq; impendit ouili.
Inq; vicem illæ illum norant, placidēq; sequuntur,
Deiunctæ procul ire cauent, parentq; vocanti,
Et quasi compellare velint, balatibus adsunt.
Hic alienarum custos, alienus & ipse,

mercedi

Mercedi intētus, nec ad herbida pascua ducit,
Nec vallē umbriferam, nec colleis optat apricos,
Nec tenero filicem pecori substernit ab imbre,
Nec morbi prohibet contagia serpere diri.

An pituita fluat concretior, ilia tussis

An conuulsa trahat, suspiratūs ne fatiget

Interclusam animam creber, sparsas ne fugarit

Auia per deserti lupus, securus adaeque.

Nec laterum oppositu raptorē exterret hiātem.

Vellere lanitium, pecudem deglubere, curat.

Dūmq; modo inuito spument mulctralia succo,

Ore capistrato ieiunia perferat agnus.

Compositis quibus inter se, propiore salutem

Omniem ouum ad spectu pastoris inesse liquebit.

Queis quia pōtificum forma est umbrata bonorū,

Tūq; tua id referre putas venerande Casalis,

Continuata dies cruciat te absentia multos.

Et mærore cubans incursa bile, tueri (les.

Luce hominesq; fugis. Quid enī sine crimine pal-

Crimine quum careas, animo trepidare pusillo,

Criminis instar habet. trepidet quos vncta sagina

K 3 desidia

Desidia somnôque grauat. quos aulica siren
Inlecebra inretit, nunquâmque explebilis vrget
Ambitio, vileis perferre parata repullas.
Te neq. luxus iners, nec degener ambitus, alta
Deiecit specula, communis totius orbis
Causa Tridentinas alpeis, Athesinq. niualem,
Magnû ad concilium patrû, sanctûmq. senatû,
Aduersum motos de religione tumultus,
Impia sectarum quib. Hydra repullulat, olim
Cum capitum toties numerosa prole recisa,
Fecit adire, procul patria laribusq. relictis.
Nec tamen inde domû redijsti inglorius, exstât
Ingenij monumenta tui, testantia curam
Pro pietate, leget quæ post mirata vetustas.
Et modo Olyssæam quum conuenistis ad urbem
Pontifices ætate graues, virtute colendi,
Vestra vt lima malis deradat moribus omnem
Scabritiem, & quantum sterilis subcreuit auenæ,
Agricolæ gnauî, Christi runcetis ab agro,
Ac ne pastorum discedam ab imagine, si qua
Noxia fors lateat sub ouilla bellua pelle,
Spartani

Spartani vt catuli prodant id, nare sagaci,
 Marcida si restet pecus, aut si sentibus aspris
 Rupta cutis, si foeda lues caluarit amictu,
 Quid inuet, aut quonā medicanda tenore putetis,
 Hæc, vt consilio unanimi sapienter agatis,
 Unde salutari populus ratione regatur,
 Et tua primorem teneat sententia palmam,
 Deferuisse gregem non es, nec abesse, putandus,
 Tantopere vt quod non admisti maceret ægrum
 Te, frangātq; modo vireis, oculōsq; genāsque
 Lurore inficiat, solis que ingressibus obdat
 Tristitia superante foreis. Age sume remissum
Sume animum, refer ad spectu te sideris almi.
Finieris ubi rem, de qua coi iſtis, abito.
Leirenāque fuga celeri pete, sancta reuise
Templa Dei matris sub recta condita rupe.
 Ciuib; obtutūque tuos cupientibus offer. *noſa ſmā de*
 Munia tunc repetes animo firmatior, isto *reagere*
 Intermiſſa gemis quæ tempore languidus atque
 Noſtro etiam ſtudio ſi delectare, ruinas
Euerſæ poteris vel Collipponis adire,

algebrae nota

Vel quo Hispanorum centum oppetière coortes
In Lusitanos bella importuna gerentum.
Aut si quando voles suetum laxare rigorem,
Et proferre diem paulo genialius, ibis
Quo mare vicinum, comploſſo gurgite, monteis
Voluit aquæ, & spumante ſalo per litus inerrat,
Rurſus it in ſeſe, ſparſasq; recolligit undas,
Litoreaq; retrò rediens, lauat aquor arena.
Ingruit heinc alijs, aliòsq; reciprocatur æſtus,
Atq; oculis præbet ſpectacula mira, Deiq;
Ad ſapientis opus mentis contollit acumen.
Inde paludicolis, ſæta inſidiatus & hamo,
Piſcibus, ire diem nimis orbe querere citato.
Nam neq; verriculo tâta eſt, neq; rete, voluptas,
Quânta tremète vorax quû pendet arûdine mugil,
Adq; manum trahitur ſaliente rubecula cauda.
Margine dein ſtagni, molliq; recliuis in herba,
Ad menſam à prunis prædam remeare iubebis,
Non ſine Baccheio generoſi palmitis hauſtu,
Quin ſic ut illa ferax regio eſt, ita nobilis ipſa
De vini bo nitate ſui, cui cuncta precari

proſpera

*Prospera sum solitus, quā à te venit amphora, non
 Quæ ciet ingeniū, stimulâtq; in carmina, lōge (stru
 Prōptius ac melius, quam turba abstemia collis,
 Surda mihi, Aonij, toto cum fonte Medusæ.*

*de mara
 maius pue
 Gachs pa
 8 for 6 28
 musa 87.*

MAGNIFICI ORATORIS

Angliæ, in effigiem Sebastiani re-
 gis nostri Christianissimi
 Epigramma.

*Cernitur in puero naturæ fabrica rege,
 Palladis os, Veneris gratia, forma Iouis.*

Aspectus grauitas, vultus constantia, mentis.

Compositæ facies, omnia plena Deo.

Hæc Portugalix rex ornamenta beatus

Occupat. o patriæ gloria rara suæ.

Resendij responsio.

Naturæ in nostro dona excellentia rege

Quæ numeras, multis æquiparanda Deis,

*Nos etiam in puero merito gaudemus inesse,
Artificisq; Dei grande fatemur opus.
Sed mentem imbutam si religione sacrorum,
Et vera excultam si pietate notes,
Non aliã hunc animũ formã decuisse liquebit,
Nec formæ huic alium competiſſe animum.
Alterum ab alterutro siquis secreuerit, erret,
Læſaq; maiestas alterutrius erit.
Rex etiam eximia forma, sine numinis almi
Reſpectu, exitio eſt, quum ſibi, tum patriæ.
Iſthæc nexueris, ac regna beata, beatos
Et Luſitanos doctæ Britanne voca.*

¶ Permiſſu & auctoritate magnifici D. Georgij Almeida pro
ſereniſſimo principi Henrico S. R. E. Cardinale Oliſiponen-
ſi archiepiſcopo, ordinaria potestate fungentis, & Reucren-
dipatris. F. Franciſci Forerij ordinis fratrum Prædi-
catorum in Portugalia prouincialis præfecti,
Impreſſit hæc L. Andr. Reſendij opu
ſcula Franciſcus Garcio
Oliſiponc.

